

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Pavel Ožd'an

**VOJENSKÉ TRESTNÍ PRÁVO
V ČESKÉ REPUBLICE**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D.

Katedra trestního práva

Praha, listopad 2014

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne .....

Pavel Ožd'an

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce, panu doc. JUDr. Bc. Tomáši Gřivnovi, Ph.D. zejména za to, že mi umožnil zpracovat diplomovou práci pod jeho odborným vedením a poskytl mi cenné připomínky k jejímu obsahu.

Obsah

Úvod.....	6
1. HISTORIE VOJENSKÉHO TRESTNÍHO PRÁVA	9
1.1 Počátky vývoje vojenského trestního práva	9
1.2 Vývoj vojenského trestního práva od středověku do začátku 20. století	11
1.3 Vývoj vojenského trestního práva v první republice	13
1.4 Vývoj vojenského trestního práva ve druhé polovině 20. století	14
2. VOJENSKÉ TRESTNÍ PRÁVO V ČESKÉ REPUBLICE	15
2.1 Shrnutí platné právní úpravy	15
2.2 Trestní právo hmotné	17
2.2.1 Obecná část trestního práva hmotného	17
2.2.1.1 Vymezení pojmu voják	17
2.2.1.2 Svémocné vzdálení	23
2.2.1.3 Voják jako úřední osoba	23
2.2.1.4 Trest ztráta vojenské hodnosti	23
2.2.1.5 Zánik trestní odpovědnosti vojáků za přípravu, pokus a účastenství na trestném činu	25
2.2.2 Zvláštní část trestního práva hmotného	25
2.2.2.1 Trestné činy proti vojenské podřízenosti a vojenské cti	27
2.2.2.2 Trestné činy proti povinnosti konat vojenskou službu	35
2.2.2.3 Trestné činy proti povinnostem strážní, dozorčí nebo jiné služby	38
2.2.2.4 Trestné činy ohrožující bojeschopnost ozbrojených sil	40
2.2.2.5 Trestné činy proti služebním povinnostem příslušníků bezpečnostních sborů	45
2.3 Trestní právo procesní	47
2.3.1 Orgány činné v trestním řízení u vojenských trestných činů	47
2.3.2. Vyšetřovací orgány	48
2.3.2. Výkon některých trestů a další specifika	48
2.4 Srovnání „starého“ trestního zákona a „nového“ trestního zákoníku	49
3. VOJENSKÁ POLICIE	50
3.1 Vznik vojenské policie	50
3.2 Úloha vojenské policie ve vztahu k vojenským trestným činům	50

3.3	Působnost vojenské policie	51
3.4	Vývoj a statistika trestných činů vojenských	52
4.	VOJENSKÉ SOUDNICTVÍ.....	54
4.1	Historie vojenského soudnictví na našem území	54
4.2	Vojenské soudnictví v České republice	55
5.	VOJENSKÉ TRESTNÍ PRÁVO NA SLOVENSKU.....	57
5.1	Současná právní úprava.....	57
5.2	Vývoj vojenského soudnictví.....	58
	Závěr	61
	Seznam zkratk	63
	Seznam použité literatury a dalších pramenů	64
	Přílohy.....	69
	Příloha č. 1 : Statistika spáchaných vojenských trestných činů za období od roku 1994 do roku 2009.....	69
	Příloha č. 2 : Statistika spáchaných vojenských trestných činů za období od roku 2010 do roku 2013.....	70
	Resumé.....	71
	Summary.....	72
	SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV	73

Úvod

Jako téma této diplomové práce jsem si zvolil vojenské trestní právo v České republice a to hned z několika důvodů. Jako příslušníku Aktivní zálohy Armády České republiky je mi oblast vojenství velmi blízká a zároveň i obor trestního práva je pro mě obor práva, kterému bych se chtěl dále věnovat i v budoucím profesním životě.

Cílem této diplomové práce je zpracovat vojenské trestní právo v komplexním pojetí, jejíž stěžejní částí bude výklad a rozbor platných vojenských trestněprávních norem v České republice, a zároveň uvedení této matérie do širších souvislostí, čemuž budou přizpůsobeny i jednotlivé kapitoly. Dle mých zjištění nebyla tato oblast trestního práva doposud takto uceleně zpracována.

Vojenské trestní právo je specifická oblast trestního práva, která se od trestního práva obecného vztahuje výlučně na speciální subjekty, kterými jsou vojáci, váleční zajatci a v omezenějším měřítku i příslušníci bezpečnostních sborů. Tvoří ho soubor právních norem, které stanovují jaké chování výše uvedených osob je trestným činem, podmínky jejich trestněprávní odpovědnosti, sankce, jež se za trestné činy ukládají a z procesního hlediska úpravu postupu příslušných orgánů při zjišťování trestných činů, prokazování jejich spáchání jakož i ukládání a výkon trestních sankcí.

V současné době je vojenské trestní právo hmotné obsaženo v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a procesní pravidla jsou obsažena v zákoně č. 141/1961 Sb., trestní řád. Na vojenské trestní právo se tak vztahují obecné normy trestního práva s tím, že specifika jsou upravena jako výjimky z obecné úpravy.

První kapitola shrnuje historický vývoj. Jsou zde popsány historické souvislosti a důvody vzniku regulace, kdy od prostého trestání vojáků, jež nebylo v počátcích kodifikováno a právně regulováno, až po vytvoření systému vojenského trestního práva, nejprve odděleného od obecného trestního práva, až po vznik sjednocených pravidel v obecných trestních kodexech.

Druhá kapitola tvoří stěžejní část této práce. Nejprve vymezuje české vojenské trestní právo v oboru trestního práva s popisem provázanosti různých zákonů, které jsou pro tuto oblast významné a nezbytné pro aplikaci. Důraz jsem kladl na vymezení užitých pojmů, jež trestní zákoník používá, a které je nutno vykládat s ohledem na jejich

zakotvení v ostatních vojenských předpisech, jak zákonných, tak podzákonných. V souladu se systematickou zvláštní části trestního zákoníku – hlavou XII., jsem se zaměřil na popis jednotlivých skutkových podstat trestných činů vojenských, přičemž je upozorněno na významnější změny oproti zákonu č. 140/1961 Sb., trestní zákon, jež platil do 31.12.2009.

Třetí kapitola se věnuje Vojenské policii. Vojenská policie je součástí Armády České republiky, jejíž pověřené orgány mají v případě trestných činů spáchaných příslušníky ozbrojených sil a osob, které páchají trestnou činností proti příslušníkům ozbrojených sil ve vojenských objektech, proti vojenským objektům, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku státu, s nímž je příslušné hospodařit Ministerstvo obrany, působnost policejního orgánu. V práci podávám stručný přehled o důvodech vzniku Vojenské policie a především zde popisují působnost Vojenské policie a statistiku spáchaných vojenských trestných činů.

Čtvrtá kapitola popisuje vývoj vojenského soudnictví na našem území, jakož i důvody, které vedly ke zrušení vojenských soudů. Ačkoliv v současnosti vojenské soudy v České republice neexistují, z hlediska historického vývoje a pochopení jejich funkce je dle mého názoru důležité alespoň ve stručnosti zmínit jejich historické působení na našem území a to i vzhledem ke skutečnosti, že se, ač ojediněle, ozývají hlasy o jejich znovuoobnovení.

Pátá kapitola se věnuje komparaci se slovenskou právní úpravou. Shrnuje vývoj vojenského trestního práva na území Slovenska, který je naší právní úpravě nejbližší a který po rozpadu České a Slovenské Federativní Republiky měl svůj specifický směr. Tato kapitola je rozdělena na dvě části. V první práci popisuje současnou slovenskou právní úpravu, obsaženou především v Predpisu č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon, a v Predpisu č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok. Vývoj vojenského soudnictví na Slovensku po rozpadu České a Slovenské Federativní Republiky je důkazem odlišného přístupu Slovenska k problematice trestné činnosti páchané vojáky.

Jak již bylo v úvodu řečeno, dle mých zjištění nebyla doposud zpracována takto ucelená práce komplexně se zabývající vojenským trestním právem v České republice. Z důvodu nedostatku odborné literatury, jež by zpracovávala současnou úpravu, jsem vycházel především přímo ze zákonné, případně podzákonné, úpravy. Ačkoliv se z počátku zdálo, že nedostatek zpracovaných publikací věnujících se této oblasti je

značnou nevýhodou, zákonná úprava, jako jediný závazný podklad, poskytuje pochopení právní úpravy nejlépe.

Věřím, že tato práce shrnující současné vojenské trestní právo v České republice bude moci sloužit i jako podklad pro další odborné bádání v oblasti vojenského trestního práva a bude celkovým přínosem pro tuto oblast.

1. HISTORIE VOJENSKÉHO TRESTNÍHO PRÁVA

1.1 *Počátky vývoje vojenského trestního práva*

Počátky vojenského trestního práva, ač samozřejmě v nepsané a nekodifikované formě, jsou stejně staré jako vojenství samo. Je zřejmé, že v každé společnosti, kde existují určité vojensky organizované útvary, musí existovat i institut, který je schopen nejnebezpečnější jednání příslušných osob – vojáků regulovat a případně je za takové jednání postihovat. Vzhledem k účelu této práce, kterým je podrobnější seznámení se se současným vojenským trestním právem v České republice, se historickému vývoji věnuji pouze v omezeném měřítku, a to se zaměřením pro oblast historických zemí Koruny české, který považuji za důležitý pro pochopení směřování vojenského trestní práva.

Z historického pohledu lze počátek vojenského trestního práva spojit s vytvářením prvních sociálních struktur, které byly v zájmu vlastního přežití nuceni vytvářet si vojenské útvary s vnitřní hierarchií a pravidly sobě vlastními, pro jejichž ochranu se uplatňovalo trestní právo vojenské.

Již v pravěku bylo území dnešní Moravy důležitým centrem vývoje středoevropského lidstva, kam směřovaly početné lovecké tlupy. V 5. století před naším letopočtem započalo v našich zemích keltské osidlování, které bylo ukončeno až na počátku našeho letopočtu příchodem Římanů a Germánů. Právě římské vojsko (legie) bylo postavené na přísné disciplinovanosti legionářů, která byla bezesporu úměrná případným postihům za její porušení. Jako nejzávažnější jednání byla od počátku považována zbabělost, zrada, neuposlechnutí rozkazu a vzpoura.¹

Vzhledem ke specifčnosti účelu vojska se nutně používaly i specifické druhy trestů charakteristické právě pro trestání vojáků. Pro představu zde uvádím, pro komparaci se současným systémem trestů, tresty neobvyklé, přičemž trestní sankce používané v současnosti budou popsány v následující kapitole. V historii se tak objevily tresty spočívající na principu kolektivní viny, tresty vykonávané ostatními spolubojovníky a neméně významným trestem, který se aplikoval po celou historii vojenského trestání a

---

¹SALÁK, Pavel. Vojenské trestní právo v dějinách. COFOLA 2010: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2010, ISBN 978-80-210-5151-5. Dostupný z WWW: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/sankce/Salak_Pavel__1585_.pdf>

zachoval se i v dnešních právních řádech je trest spočívající v postihu vojenské cti a to trest ztráty vojenské hodnosti.

Ačkoliv je dnes princip kolektivní viny nemyslitelný a proti základní zásadě trestního práva, kterou je individuální trestní odpovědnost fyzických osob, v minulosti byl často jediným možným řešením, stojícím mezi potrestáním velkého počtu vojáků na jedné straně a zachováním bojeschopnosti armády na straně druhé.² Salák uvádí, že takovými nejtýpějšími tresty, které v sobě nesou princip kolektivní viny, je již od dob starověkého Říma decimace – trest realizující se rozpočítáním celého mužstva, přičemž každý desátý voják je pak potrestán na životě. Druhým takovým trestem je rozpuštění jednotky spojené s tzv. damnatio memoriae - rozpuštění jednotky spojené s vymazáním ze všech evidencí spolu se zahlazením jakýchkoliv stop po její existenci.³

Je zajímavé, že trest decimace byl obsažen i v rakouském vojenském trestním zákoně o zločinech a přečinech z roku 1855 a to za *odboj*.⁴ Ačkoliv tento trest zřejmě nebyl v plné míře tehdy nikdy uplatněn, jeho aplikace přicházela v úvahu v případě, že počet odbojníků byl natolik veliký, že nemohl být na každém vykonán trest zastřelením, přičemž trest by byl vykonán na každém desátém muži, na kterého padne los.

O aplikaci výše uvedeného trestu neexistují žádné dochované údaje a zřejmě tak k jeho aplikaci za rakouského mocnářství nikdy nedošlo. Naopak je tomu u trestu spočívajícím v rozpuštění jednotky spojeném s tzv. damnatio memoriae. Tento trest byl za Rakouska – Uherska aplikován v období první světové války, například proti 28. pěšímu pluku, tzv. „regimentu pražských dětí“.⁵

Nutnost aplikování kolektivních trestů je poplatný své době, když pro udržení obrovských armád právě takové tresty plnili bezesporu svůj účel a potrestání všech nebylo pro zachování bojeschopných početních stavů myslitelné a řečeno s nadsázkou, ani materiálně realizovatelné.

---

² Zásada individuální trestní odpovědnosti fyzických osob byla prolomena zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, jež zavádí princip kolektivní trestní odpovědnosti.

³ SALÁK, Pavel. Vojenské trestní právo v dějinách. COFOLA 2010: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2010, ISBN 978-80-210-5151-5. Dostupný z WWW: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/sankce/Salak_Pavel__1585_.pdf>

⁴ Uvozovací zákon k vojenskému trestnímu zákonu o zločinech a přečinech č. 19/1855 ze dne 15.1.1855, § 167 a 168. Dostupný také z WWW: <<http://www.epravo.cz/vyhledavani.aspx?Id=342&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>>

⁵ KLECANDA, Vladimír. *Slovenský Zborov: boje druhé roty České Družiny a přechod 28.pluku „Pražských dětí“*. Praha: Svaz čs. rotmistrů, 1934.

Charakter vývoje vojenského trestního práva na našem území ve středověku vychází z vývoje společnosti. V počátcích přemyslovského státu hrála nejdůležitější mocenskou roli knížecí družina, která plně podléhala knížeti a jen on tak měl nad nimi nejvyšší trestní pravomoc. Podobně jako ostatní oblasti práva, i právo trestní bylo v počátcích raně feudálního státu značně závislé na obyčejích společnosti předstátní.⁶

Charakter trestů byl symbolický, tzn. že symbolicky vyjadřovaly pomstu na pachateli. Byly jimi například smrt ve formě stětí, šibenice, upálení nebo zahrabání za živa. Dále tresty mrzačící ve formě zmrzačení nohy, ruky, oslepnutí nebo vytržení jazyka.

Z hlediska důkazního hrály v počátku velký význam důkazy spočívající v nadpřirozeném působení přírodních sil - ordály.

Vlček uvádí, že od 14. - 15. století se u nás ustálilo pravidlo, že formálně opověděné nepřátelství (zášti, válka) způsobovalo, pro šlechtu a další privilegované stavy, beztrestnost všech činů, jež by jinak musely být považovány za delikty proti životu, zdraví a majetku a za tyto činy pak tyto osoby nemohly být případně potrestány.⁷

1.2 Vývoj vojenského trestního práva od středověku do začátku 20. století

Plného rozvinutí trestního práva nastalo až v období stavovské monarchie, kdy byly chráněny především tři okruhy zájmů, a to náboženství a církev, feudální stát, tzn. činy proti bezpečnosti státu (porušení povinnosti vojenské obrany, služba proti zemi v čase války, vojenské výpravy do zahraničí), a nakonec panovník s nejvyššími funkcionáři státu (zemští úředníci a soudci)⁸. Tresty byly surové a měly především odstrašující charakter. Hierarchie obyvatelstva na poddané a pány se přirozeně odrážela i v rozdílných normách a uplatňování trestního práva, a to jak ve družích, tak ve výměře trestů.

Pro pochopení systému vojenského trestání ve středověku a novověku je důležité znát systém lenního zřízení, v rámci kterého se zemské vojsko formovalo. V důsledku

---

⁶VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 67 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 81. ISBN 80-210-0791-5

⁷VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 67 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 81. ISBN 80-210-0791-5

⁸VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 67 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 81. ISBN 80-210-0791-5

lenního vztahu mezi panovníkem a šlechtou, jež neustále upevňovala své pozice, byly přeneseny vojenské pravomoci na šlechtice, kteří byly povinni vojsko sestavit, spravovat ho a samozřejmě vykonávat nad ním i trestní pravomoc.⁹ Změna, ve smyslu omezení libovůle šlechticů, nastala až nástupem žoldněřských armád od 15. století a byla mimo jiné i příčinou vzniku mnoha vojenských řádů.¹⁰ Dokladem takových řádů na našem území je například Hodětínův řád z roku 1413 nebo Žižkův řád z roku 1423.

Po nástupu Habsburků na český trůn se panovník musel nutně dělit se stavy o moc. V oblasti branné moci byl lenní systém nahrazen žoldněřským a zemské vojsko bylo doplňováno verbováním. Vojenské právo bylo upraveno v tzv. artikulech, které obsahovaly výčet vojenských povinností a jejich porušení trestal v rámci tzv. plukovních soudů majitel, případně velitel pluku.¹¹

Velká změna nastala až v roce 1768, kdy vydala Marie Terezie Předpis (Řád) pro pěchotu a jízdu, který byl v roce 1803 rozšířen i na námořnictvo. Tento Řád byl charakteristický tím, že se vztahoval pouze na vojáky, kteří na něj složili přísahu. Tato zvláštnost, kdy se vojenské trestní předpisy vztahovaly pouze na vojáky, kteří přísahaly, se udržela až do rozpadu rakouského mocnářství a vzniku Československé republiky, kdy byla zrušena podmínka vojenské přísahy a předpis měl tak daleko širší osobní působnost¹².

Tehdejší procesní úprava byla obsažena v Hrdelním řádu císaře Karla V. (tzv. Karolína) a od roku 1769 v Constitutio criminalis Theresiana (tzv. Tereziána). Následně byl v roce 1790 vydán nový Soudní řád, přičemž se subsidiárně stále používala Tereziána. Vedle těchto procesních předpisů existovalo kolem 600 norem a nařízení nejvyššího vojenského soudu a centrálních úřadu.¹³ Tereziána se vyznačovala procesem inkvizičním, písemným, tajným, ve kterém se v osobě justičního důstojníka slučovaly úkony

---

⁹ Lenní systém spočíval v udělování pozemků, posléze dědičnou držbou, do držby svobodné osoby – vazala, který byl mimo jiné povinen vojenské služby.

¹⁰ SALÁK, Pavel. Vojenské trestní právo v dějinách. COFOLA 2010: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2010, ISBN 978-80-210-5151-5. Dostupný z WWW: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/sankce/Salak_Pavel__1585_.pdf>

¹¹ Artikuly neboli válečné články. Např. Artikuly Maxmiliána I. (1508), Karla V. a Ferdinanda I. (1527), Maxmiliána II. (1570)

¹² Zákon č. 9/1918 Sb., jímž se pozměňuje vojenský trestní zákon a řád, ze dne 2.11.1918. Dostupný také z WWW:

<<http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=795&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>>

¹³ KOLARÍK, Jan. *Vojenské trestní právo v Rakousku a Československé republice*. Plzeň, 2012. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/11025/3238>. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce doc. JUDr. Ladislav Soukup, CSc.

vyšetřujícího soudce, žalobce, obhájce a jediného práva znalého člena rozhodovacího soudu. Rozhodujícím činitelem v trestním řízení byl laický orgán, tzv. soudní pán, zpravidla příslušný vyšší vojenský velitel.

Reforma vojenského trestního řízení byla provedena zákony č. 130/12, 121/12 ř.z. Nové trestní řízení bylo sice již vybudováno na moderních zásadách procesního práva, přesto však i nadále zůstal nejdůležitějším činitelem příslušný vojenský velitel a ve složení soudců silně převládal laický živel skládající se jen z důstojníků.¹⁴

Zásadní změna nastala až v roce 1855 a to přijetím vojenského trestního zákona, jež zůstal v platnosti až do roku 1950, kdy byl nahrazen zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Tímto zákonem byly zrušeny všechny dosavadní právní úpravy týkající se vojenského práva, mimo zbrojního patentu z roku 1852.¹⁵ Zákon měl za cíl snahu o zajištění spolehlivosti armády, čehož mělo být docíleno drakonickými ustanoveními, jako například ukládat v době stanného práva masově trest smrti a decimování provinivších se útvarů. Dále byla vytvořena složitá soustava nejrůznějších trestů na svobodě, trestů tělesných, degradací a kasací - jež měla zajišťovat slepou poslušnost vůči velitelům.¹⁶ Z hlediska procesního práva se uplatňovali dosavadní předpisy až do roku 1912, kdy bylo procesní právo nahrazeno Vojenským trestním řádem pro zeměbranu.¹⁷

1.3 Vývoj vojenského trestního práva v první republice

Po vzniku samostatné Československé republiky bylo zákonem č. 11/1918 Sb. z. a n., tzv. recepční normou, v čl. 2 stanoveno, že veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti a tím tak byla zachována kontinuita i v oblasti vojenského trestního práva.

Během první republiky nedoznalo vojenské trestní právo významných změn. V oblasti hmotného práva byl stále v platnosti vojenský trestní zákon z roku 1855 a v oblasti procesního pak vojenský trestní řád pro zeměbranu z roku 1912. Doplnění

---

¹⁴ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 67 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 81. ISBN 80-210-0791-5

¹⁵ Císařský patent ze dne 24.10.1852 o ustanoveních týkajících se výroby, obchodu a držení zbraní a věcí muničních a nošení zbraní (zbrojní patent) č.223/1852 ř.z.

¹⁶ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 67 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 81. ISBN 80-210-0791-5

¹⁷ Zákon č.131/1912 ř.z. Vojenský trestní řád pro zeměbranu.

procesních norem nastalo roce 1937, kdy byl přijat zákon o vojenském polním trestním řízení.¹⁸

Zřejmě nejdůležitější změnou v prvorepublikovém trestním právu obecně, jež bylo reakcí na tehdejší separatistické obavy z řad německého obyvatelstva, bylo v roce 1923 vydání zákona na ochranu republiky.¹⁹ Tento zákon reagoval na absenci trestních norem, kterými by byly chráněny základní instituce státu, avšak ve skutkových podstatách nalezneme i ustanovení, které mají velmi blízký vztah k armádě a vojákům. Příkladem uvádím, že umožnil například stíhat úplně nový skutek, kterým byla vojenská zrada.

Vývoj vojenského trestního práva končí obsazením Československé republiky Německou říší a zřízením Protektorátu Čechy a Morava. Československá armáda byla zrušena, načež dále existovalo pouze Vládní vojsko (*Regierungstruppe des Protektorats Böhmen und Mähren*), podřízené německému vojenskému zmocněnci. V oblasti trestního práva se v zásadě uplatňovalo říšské trestní právo na říšské státní příslušníky a domácí trestní právo na příslušníky Protektorátu. V důležitých případech, jako byly například útok na osobu vůdce nebo hanobení Říše, byly i protektorátní příslušníci odňati pravomoci protektorátních autonomních trestních soudů a podřízeni jurisdikci soudů německých.²⁰

1.4 Vývoj vojenského trestního práva ve druhé polovině 20. století

Po druhé světové válce došlo k rekonstrukci trestního práva jako takového. Během tzv. právní dvouletky došlo v roce 1950 zákonem č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ke kodifikaci trestního práva hmotného, a zákonem č. 87/1950 Sb., trestní řád, ke kodifikaci práva procesního. Tyto zákony byly ve druhé polovině padesátých let novelizovány zákonem č. 1/1957 Sb. v oblasti hmotné práva a zákonem č. 64/1956 Sb. v oblasti práva procesního.

---

¹⁸ Zákon č. 115/1937 Sb. z. a n., o vojenském polním trestním řízení, ze dne 8.6.1937. Dostupný také WWW: <http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=6885&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

¹⁹ Zákon č. 50/1923 Sb. z. a n., zákon na ochranu republiky, ze dne 19.3.1923. Dostupný také WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=onrf6mjzgizv6njq>

²⁰ VLČEK, Eduard. Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 67 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 81. ISBN 80-210-0791-5

V roce 1961 byla opět přijata nová úprava reagující především na přijetí Ústavy Československé socialistické republiky.²¹ Tou byl zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, který platil až do roku 2009, kdy byl zrušen a nahrazen současným trestním zákoníkem č. 40/2009 Sb. V oblasti procesní došlo k vydání zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, který po mnoha novelizacích platí dodnes.

2. VOJENSKÉ TRESTNÍ PRÁVO V ČESKÉ REPUBLICCE

2.1 Shrnutí platné právní úpravy

Jednou z nejdůležitějších funkcí státu byla a vždy bude obrana státního území a jeho obyvatel. V našem právním řádě je tato funkce mimo jiné vyjádřena v ústavním zákoně č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve čl. 1 tak, že *zajištění svrchovanosti a územní celistvosti České republiky, ochrana jejích demokratických základů a ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot je základní povinností státu*. Dále ústavní zákon v čl. 3 odst. 1 stanovuje, že *bezpečnost České republiky zajišťují ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, záchranné sbory a havarijní služby. Ozbrojené síly se člení na armádu, Vojenskou kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž*.²²

Dle § 1 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách, je *základním úkolem ozbrojených sil připravovat se k obraně České republiky a bránit ji proti vnějšímu napadení*.²³ Zároveň zákon v odst. 2 téhož ustanovení stanovuje, že *ozbrojené síly plní též úkoly, které pro ně vyplývají z mezinárodních smluvních závazků o společné obraně proti napadení a další úkoly*.

Jak již bylo v úvodu této práce vysvětleno, trestní právo vojenské chrání hodnoty, které jsou nutné pro řádný výkon vojenství jako celku. Jak v době míru, tak v době války je nutnou podmínkou pro fungování vojska disciplína, lojalita, statečnost a bez nadsázky i bezmyšlenkovité plnění rozkazů. Právě tyto hodnoty vojenské trestní právo po celou dobu jeho existence chránilo a trestalo jejich porušení.

---

²¹ Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky, ze dne 11.7.1960

²² Ust. §3 odst. 2 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky

²³Tato formulace tvoří i samotný text přísahy příslušníků Armády České republiky. Viz <http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?id=6766>

Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku k tomuto uvádí, že *aby ozbrojené síly mohly plnit své poslání, musí být organizované a neustále připravené k okamžitému nasazení. Z této potřeby vyplývá i nutnost poměrně široké a podrobné právní regulace vztahů vznikajících uvnitř ozbrojených sil. A to tím spíše, že služba v ozbrojených silách s sebou nese oproti běžnému občanskému životu celou řadu omezení (přísná subordinační, formalismus vztahů, nutné omezení některých ústavních práv a svobod), jimž se v zájmu funkčnosti celku musí voják podrobit. Nejzávažnější narušení těchto vztahů zákonodárce vtělil do skutkových podstat hlavy dvanácté zvláštní části trestního zákoníku.*

Základními právními předpisy upravujícími právní poměry ozbrojených sil jsou:

- zákon č. 219/1999 Sb. o ozbrojených silách České republiky,
- zákon č. 220/1999 Sb. o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze,
- zákon č. 221/1999 Sb. o vojácích z povolání,
- zákon č. 222/1999 Sb. o zajišťování obrany České republiky,
- zákon č. 585/2004 Sb. o branné povinnosti a jejím zajišťování,
- zákon č. 124/1992 Sb. o vojenské policii.

Vzhledem k charakteru vojenské činnosti jsou v této oblasti práva široce uplatňovány interní normativní instrukce, tedy podzákonné právní předpisy, které zavazují jen podřízené subjekty v daných oblastech, pro které byly instrukce vydány. Nemohou tak zavazovat orgány, resp. subjekty nepodřízené a v žádném případě nejsou závazné ani pro soudy.²⁴

V současnosti je vojenské trestní právo hmotně komplexně upraveno v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a procesní úprava je obsažena v zákoně č. 141/1961 Sb., trestní řád. Již od 1.8.1950, kdy nabyl účinnosti zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, není vojenské trestní právo upraveno odděleně a jeho speciální postavení v oblasti trestního práva je upraveno pouze odchylkami od obecné právní úpravy. Tímto sjednocením došlo bezesporu ke zjednodušení právní úpravy a nastolení trendu upravovat vojenské trestní právo spolu a ve vzájemném souladu s trestním právem obecným. Dle mého názoru bylo toto sjednocení právní úpravy vhodné a nečiní v praxi problémy. Ačkoli tak byla právní úprava jednotná o vojenských trestných činech rozhodovaly stále specializované vojenské soudy.

---

²⁴ Srov. čl. 95 Ústavy odst. 1

S ohledem na cíl této práce jsem se předně zaměřil na specifika současného vojenského trestního práva a zevrubně budou popsány dotčená ustanovení jak hmotné tak procesní úpravy.

2.2 Trestní právo hmotné

Trestní právo hmotné je odvětvím práva, které chrání práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob, zájmy společnosti a ústavní zřízení České republiky před trestnými činy taxativně vypočtenými v trestněprávních normách.²⁵ V oblasti trestního práva hmotného se budu v této práci držet dělení dle trestního zákoníku na obecnou a zvláštní část.

2.2.1 Obecná část trestního práva hmotného

Úprava v obecné části trestního zákoníku týkající se vojenského trestního práva spočívá především v možnosti uložit trest ztrátu vojenské hodnosti a dále stanovení vlastností subjektu, aby se vůbec mohl subjekt dopustit vojenského trestného činu. S ohledem na obsah práce považuji za velmi důležité zevrubné popsání speciálních vlastností, jimiž musí subjekt disponovat, aby se mohl za vojáka ve smyslu trestního zákoníku považovat.

2.2.1.1 Vymezení pojmu voják

Trestní zákoník v ustanovení § 114 odst. 1 stanovuje, že *jestliže k spáchání trestného činu trestní zákon vyžaduje zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení pachatele, může být pachatelem nebo spolupachatelem trestného činu pouze osoba, která má požadovanou vlastnost, způsobilost nebo postavení. Pachatelem nebo spolupachatelem trestného činu vojenského podle hlavy dvanácté zvláštní části tohoto zákona může být jen voják.* Úprava tak obecně vymezuje potřebu zvláštních vlastností pachatele nebo spolupachatele v případech, kdy skutková podstata trestného činu takovou vlastnost subjektu vyžaduje a dále ve větě druhé stanovuje, že pachatelem nebo spolupachatelem trestného činu vojenského dle hlavy dvanácté může být pouze voják. Toto vymezení speciálního subjektu – vojáka je pro hlavu dvanáctou trestního zákoníku

---

²⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7576-649.

stěžejní, neboť skutkové podstaty zde uvedené převážně neobsahují žádné speciální vlastnosti pachatele, nýbrž je v hypotézách stanoveno obecné vymezení subjektu *kdo*.²⁶

U pachatele vojenského trestného činu ale nepostačuje, že bude vojákem²⁷ v obecném významu slova, ale musí být vojákem ve smyslu ustanovení § 114 odst. 4 trestního zákoníku, který tento pojem pro potřeby trestního práva vymezuje tak, že jím je:

1. *voják v činné službě,*
2. *voják mimo činnou službu, je-li ve služebním stejnokroji,*
3. *příslušník bezpečnostního sboru u trestných činů neuposlechnutí rozkazu (§375), neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti (§376), urážka mezi vojáky (§378), urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůžkou násilí (§379), urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůžkou násilí (§380), násilí vůči nadřízenému (§381), porušení povinnosti strážní služby (§389), porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby (§390) a založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka podle § 403 odst. 2 písm. c), nebo*
4. *válečný zajatec.*

Z výčtu vyplývá vymezení pojmu voják na větší množinu subjektů, než tento pojem ve svém obecném pojetí představuje. Tato tradice je v našem právním řádě založena již od dob první republiky, kdy se vojenské trestní předpisy vztahovaly i na příslušníky četnictva. Současné rozšíření na příslušníky bezpečnostních sborů je však omezené a vztahuje se pouze na taxativně uvedené trestné činy. Tím je vyloučeno, aby příslušníci bezpečnostních sborů mohli spáchat jiný vojenský trestný čin uvedený v hlavě dvanácté trestního zákoníku. Zákon již nijak blíže příslušníky bezpečnostních sborů nspecifikuje a je tak nutné tyto pojmy vykládat v souladu s právními předpisy upravující jejich konkrétní činnost.

Pojem voják není legislativně vymezen, a musíme tak vyjít z ustanovení § 1 odst. 4 branného zákona, který vymezuje, od kdy se člověk vojákem stane. Vojákem se tak

---

²⁶ Výjimkou je skutková podstata trestného činu vydání vojáků a vojenského materiálu nepříteli (§397), který může spáchat pouze velitel. Nicméně i velitel musí být zároveň vojákem ve smyslu trestního zákoníku.

²⁷ Voják je v souladu s právními předpisy, především se zákonem o vojácích z povolání č. 220/1999 Sb. a branným zákonem č. 585/2004 Sb., voják z povolání a voják v povinné nebo aktivní záloze.

občan stane *dnem právní moci rozhodnutí o schopnosti občana vykonávat vojenskou činnou službu vydaném při odvodním řízení.*

Odvodní řízení je mimo stav ohrožení nebo válečný stav realizováno rozhodnutím Krajského vojenského velitelství o schopnosti občana vykonávat vojenskou činnou službu a to buď při žádosti občana nebo vojáka v záloze o povolání do služebního poměru vojáka z povolání nebo žádosti občana o zařazení do aktivní zálohy. V případě stavu ohrožení státu nebo válečného stavu by vláda stanovila nařízením podle potřeb ozbrojených sil počty občanů povinných podrobit se odvodnímu řízení podle ročníku jejich narození nebo podle jejich odborné kvalifikace a následně by se občané museli, na základě povolávacího rozkazu vydaným Krajským vojenským velitelstvím, k odvodnímu řízení dostavit. Pro úplnost uvádím, že dle ustanovení § 2 branného zákona *branná povinnost vzniká občanovi dnem následujícím po dni, v němž dosáhne věku 18 let a zaniká dnem dosažení věku 60 let. Občan brannou povinnost plní za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, pokud tento zákon nestanoví jinak.*

Stěžejní pro vymezení vojáka dle trestního zákoníku je dále skutečnost, že tento voják musí být buď v činné službě anebo mimo činnou službu, avšak pouze je-li ve služebním stejnokroji.

Vojenská činná služba je definována v ustanovení § 1 odst. 2 a 3 branného zákona tak, že *vojenskou činnou službou mimo stav ohrožení státu nebo mimo válečný stav je služba vojáka z povolání ve služebním poměru podle zákona o vojácích z povolání a vojenské cvičení nebo výjimečné vojenské cvičení.*²⁸ *Za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu je vojenskou službou mimořádná služba.*²⁹ V souvislosti s činnou službou je nutné uvést, že dle ustanovení § 2 odst. 6 zákona o ozbrojených silách ČR *příslušníkem ozbrojených sil je jen voják v činné službě* a nemohou to tak být jak vojáci mimo činnou službu, tak například ani občanští zaměstnanci rezortu ministerstva obrany.

---

²⁸ Ustanovení § 12 odst. 1 branného zákona stanovuje, že *vojenské cvičení je přípravou vojáka v záloze k plnění úkolů ozbrojených sil* a odst. 2 stanovuje, že *výjimečné vojenské cvičení vykonává voják v záloze, vyžadují-li to záchranné práce při živelních pohromách nebo při jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, životní prostředí nebo značné majetkové hodnoty.* Vojenské cvičení a výjimečné vojenské cvičení je tak realizací výkonu služby vojáka v záloze.

²⁹ Ustanovení § 15 odst. 1 branného zákona stanovuje, že *voják na vojenském cvičení, na výjimečném vojenském cvičení nebo ve služebním poměru vojáka z povolání vykonává ode dne účinnosti vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu mimořádnou službu* a odst. 2 stanovuje, že *voják v záloze vykonává mimořádnou službu ode dne nástupu k vojenskému útvaru na základě povolávacího rozkazu nebo veřejné vyhlášky, vydanými krajským vojenským velitelstvím, anebo na základě mobilizační výzvy.*

Jak jsem již výše nastínil, druhé vymezení pojmu voják dle trestního zákoníku stanovuje, že za vojáka ve smyslu trestního zákoníku se považuje i voják mimo činnou službu, ale pouze za předpokladu, že je ve *služebním stejnokroji*. Vojákem mimo činnou službu může být jednak voják v záloze (povinné nebo aktivní), není-li povolán v době míru na vojenské cvičení nebo výjimečné vojenské cvičení, popř. nevykonává-li mimořádnou službu za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu, a dále to může být i tzv. *odvedenec*, není-li v činné službě.

Vojenský stejnokroj je definován v ustanovení § 2 odst. 8 zákona o ozbrojených silách ČR a to tak, že *vojenský stejnokroj tvoří stanovené součástky vojenské výstroje určené pro jednotné vystrojení ozbrojených sil, které jsou charakterizovány barvou, stříhem, odznaky, rukávovými znaky a hodnostním označením*. Ve stejném ustanovení je definována i vojenská výstroj ve větě první tak, že *vojenskou výstroj tvoří oděv, prádlo, obuv a jiná vybava vojáka v činné službě nutná k výkonu služby, k zabezpečení výcviku a plnění jeho úkolů*.³⁰

Je zřejmé, že voják mimo činnou službu ve služebním stejnokroji se nemůže dopustit kteréhokoli vojenského trestného činu v hlavě dvanácté trestního zákoníku, neboť voják mimo činnou službu, byť ve služebním stejnokroji má kvalitativně odlišné postavení. Nemůže tak například spáchat trestný čin zběhnutí (§ 386) či svémocného odloučení (§ 387).³¹

První dvě vymezení pojmu voják dle trestního zákoníku jsou ve své podstatě pouze restriktivní vymezení vojenských osob a není tak pochyb, že obě skupiny jsou vojáky v obecném smyslu slova. Naopak je tomu v následujícím významu, když za vojáky se dle trestního zákoníku dále považují příslušníci bezpečnostního sboru. Ačkoli nemůže být sporu o tom, že příslušníci bezpečnostního sboru nejsou vojáci, trestní zákoník jim díky jejich jedinečným a do značné míry podobným vlastnostem stanovuje, že mohou být pachateli nebo spolupachateli taxativně vybraných vojenských trestných činů.

---

³⁰ V současnosti platí normativní výnos Ministerstva obrany ze dne 12.3.2012 o pravidlech pro nošení vojenského stejnokroje, vybraných součástek vojenské výstroje a drobných stejnokrojových doplňků (tzv. stejnokrojový výnos). K orientaci ve výstrojních součástkách a jejich určení byl vydán v roce 2006 katalog výstroje českých vojáků (tzv. výstrojový katalog).

³¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, 1450 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-285.

Bezpečnostním sborem se dle ustanovení § 1 zák. č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, rozumí *Policie České republiky, Hasičský záchranný sbor České republiky, Celní správa České republiky, Vězeňská služba České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace*. Příslušníkem bezpečnostního sboru je pak fyzická osoba, která vykonává službu ve výši uvedeném bezpečnostním sboru.

Příslušníci uvedených bezpečnostních sborů se považují za vojáky u trestných činů neuposlechnutí rozkazu (§375), neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti (§376), urážka mezi vojáky (§378), urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůzkou násilí (§379), urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůzkou násilí (§380), násilí vůči nadřízenému (§381), porušení povinnosti strážní služby (§389), porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby (§390) a založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka podle §403 odst. 2 písm. c). Z výčtu vyplývá, že mimo čistě vojenských trestných činů dle hlavy dvanácté trestního zákoníku se za vojáka považuje i příslušník bezpečnostního sboru u trestného činu založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka dle §403 odst. 2 písm. c). Je tomu tak proto, že uvedený trestný čin stanovuje přísnější sankci za spáchání takového skutku vojákem a jedná se tedy o kvalifikovanou skutkovou podstatu.

V souladu s výše uvedeným a dle mého názoru i nadbytečně, obsahuje trestní zákoník ve své zvláštní části v ustanovení §399 společné ustanovení, které znovu uvádí taxativní výčet trestných činů, jež mohou spáchat příslušníci bezpečnostního sboru, a to tak, že *na příslušníky bezpečnostního sboru se vztahují i ustanovení o trestných činech neuposlechnutí rozkazu (§375), neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti (§376), urážka mezi vojáky (§378), urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůzkou násilí (§379), urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůzkou násilí (§380), násilí vůči nadřízenému (§381), porušení povinnosti strážní služby (§389) a porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby (§390)*.

Na závěr ustanovení § 114 odst. 4 trestního zákoníku je stanoveno, že vojákem se dále rozumí válečný zajatec. Válečným zajatcem bude zpravidla nepřátelský voják, který se dostal do zajetí během válečné operace.

Oproti charakteristice příslušníků bezpečnostních sborů váleční zajatci budou nebo byli ze své podstaty vojenské osoby, a to i přes to, že s největší pravděpodobností

byli stranou nepřátelskou. Z hlediska dikce ustanovení § 114 odst. 4 trestního zákoníku se na válečné zajatce budou vztahovat veškeré vojenské trestné činy. Pojem válečný zajatec musíme vykládat ve smyslu Třetí Ženevské úmluvy o ochraně obětí války z roku 1949.³² Tato úmluva pod status válečného zajatce zahrnuje daleko více subjektů než pouze zajaté vojáky, jak by se ze samotného slovního vyjádření mohlo zdát.³³

Pro úplnost zde uvádím, že trestní zákoník v ustanovení § 114 odst. 5 legislativně vymezuje pojmy vojenská služba a vojenská povinnost tak, že *kde se v tomto zákoně mluví o vojenské službě nebo o vojenské povinnosti, rozumí se tím služba nebo povinnost osob uvedených v odstavci 4*, viz výklad výše. Jednotlivé vojenské povinnosti a vojenskou službu vymezuje zejména zákon č. 220/1999 Sb., o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičeníh a o některých právních poměrech vojáků v záloze a zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání. V případě příslušníků bezpečnostních sborů jsou jednotlivé povinnosti a služby specifikovány v příslušných zákonech upravujících jejich činnost, například zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky nebo zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon.

---

³² Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 65/1954 Sb. ze dne 15.8.1954 o Ženevských úmluvách ze dne 12.8.1949 na ochranu obětí války.

³³ Válečnými zajatci ve smyslu této úmluvy jsou osoby spadající do některé z následujících kategorií, pokud upadly do moci nepřítele:

- příslušníci ozbrojených sil některé ze stran v konfliktu, jakož i příslušníci milic nebo příslušníci dobrovolnických sborů, jež jsou součástí těchto ozbrojených sil,
- příslušníci jiných milic a jiných dobrovolnických sborů, včetně členů organisovaných hnutí odporu, kteří přísluší k jedné straně v konfliktu a jsou činni na vlastním území nebo mimo ně, i když toto území je obsazeno, pokud tyto milice nebo dobrovolnické sbory, včetně organisovaných hnutí odporu, vyhovují těmto podmínkám:
  - o mají-li v čele osobu, odpovědnou za své podřízené,
  - o mají-li pevný rozeznávací znak viditelný na dálku,
  - o nosí-li otevřeně zbraně,
  - o šetří-li při svých úkonech zákonů a obyčejů válečných;
- příslušníci pravidelných ozbrojených sil, kteří se hlásí k vládě nebo k moci, kterou neuznává mocnost, která drží zajatce;
- osoby, které doprovázejí ozbrojené síly, nejsou však přímo jejich součástí, jako civilní členové posádek vojenských letounů, váleční dopisovatelé, dodavatelé, příslušníci pracovních jednotek a služeb, majících na starosti péči o blaho ozbrojených sil, pod podmínkou, že k tomu dostali povolení od ozbrojených sil, které doprovázejí; tyto jsou povinny jim vydat k tomu účelu průkaz totožnosti podobný připojenému vzoru;
- členové lodních posádek, včetně velitelů, lodivodů a učňů obchodních lodí a posádky civilního letectva stran v konfliktu, kteří nepožívají výhod příznivějšího zacházení podle jiných ustanovení mezinárodního práva;
- obyvatelé neobsazeného území, kteří se při příchodu nepřítele z vlastního popudu chopí zbraně, aby bojovali proti pronikajícímu vojsku, aniž by měli čas ustavit se v pravidelné ozbrojené síly, nosí-li otevřeně zbraně a zachovávají-li zákony a obyčeje válečné.

Na rozdíl od pachatele či spolupachatele trestného činu vojenského, který může být pouze voják ve výše uvedeném smyslu, pro účastenství na vojenském trestném činu se dle ustanovení § 114 odst. 3 nevyžadují žádné speciální vlastnosti účastníka a postačí tedy, že vlastnosti vyžadované zákonem bude mít pouze pachatel, eventuálně spolupachatel.

2.2.1.2 Svémocné vzdálení

V obecné části trestního zákoníku je pro vojenské trestní právo důležité vymezení tzv. svémocného vzdálení. Ustanovení § 115 stanovuje, že *svémocně se vzdaluje, kdo nenastoupí v určeném čase k výkonu služby, vzdálí se bez dovolení z výkonu služby nebo je odloučen za bojové situace od místa výkonu služby a po pominutí příčiny odloučení se nepřihlásí kterémukoli nadřízenému nebo jinému vojenskému útvaru, a to i v případě návratu ze zajetí nebo po osvobození ze zajetí.*

Svémocné odloučení započne od okamžiku, kdy měl voják začít službu a bude trvat až do doby, kdy se vrátí/přihlásí nebo kdy získají velitelé nad tímto vojákem opět kontrolu, ať již přímou či nepřímou.

Rozbor jednotlivých situací, ve kterých svémocné vzdálení v praktické rovině může nastat, zevrubně popisují v souvislosti s trestným činem svémocného odloučení.

2.2.1.3 Voják jako úřední osoba

Ačkoliv to přímo nesouvisí s vojenským trestním právem, pro ucelenost výkladu uvádím, že pro potřeby trestního zákoníku jsou vojáci považováni za úřední osoby. Dle ustanovení §127 odst. 1. písm. e) trestního zákoníku se *za úřední osobu považuje příslušník ozbrojených sil nebo bezpečnostního sboru nebo strážník obecní policie a to za podmínky, že plní úkoly státu nebo společnosti a používá při tom svěřené pravomoci pro plnění těchto úkolů.* Trestný čin musí být dále dle následujícího odstavce spáchán v souvislosti s jejich pravomocí a odpovědností.

2.2.1.4 Trest ztráta vojenské hodnosti

Trestní zákoník, v souladu se zásadou nulla poena sine lege, taxativně vymezuje druhy trestů, které je možné za trestné činy pachateli udělit. Z hlediska vojenského

trestního práva stanovuje trestní zákoník specifický trest, který je možný uložit pouze vojáku – nositeli vojenské hodnosti.

Trest ztráta vojenské hodnosti dle ustanovení §79 trestního zákoníku je trestem postihujícím jednak čest pachatele, jehož důsledek spočívá v degradaci na hodnost vojína, tj. nejnižší možnou hodnost, a jednak ve svém důsledku zabraňuje, aby takový pachatel mohl vykonávat určité funkce uvnitř ozbrojených sil, neboť hodnost vojína je v současnosti záležitostí pouze základního vojenského výcviku, tzn. záležitostí dočasnou a bez následného povýšení není možné prakticky zastávat další vojenskou funkci.

Trest ztráta vojenské hodnosti je trestem vedlejším, neboť je ho možné uložit pouze vedle jiného trestu. Trestní zákoník stanovuje dva druhy situací, za kterých je možný tento trest uložit. Prvním je případ, kdy soud odsuzuje pachatele za úmyslný trestný čin spáchaný ze zvlášť zavrženíhodné pohnutky k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta. Nutno podotknout, že se může jednat o jakýkoliv trestný čin ze zvláštní části, nejenom za vojenský trestný čin dle hlavy dvanácté. Jelínek v této souvislosti uvádí, že *za zvlášť zavrženíhodnou pohnutku je považována např. bezohledná snaha o parazitní způsob života nebo snaha vyhnout se trestnímu stíhání i za cenu zmaření lidského života.*³⁴ Druhým případem je situace, kdy uložení trestu ztráty vojenské hodnosti vyžaduje kázeň a pořádek v ozbrojených silách. V tomto případě není uložení tohoto druhu trestu vázáno na uložení specifického hlavního trestu a jedinou podmínkou pro uložení je to, že jeho uložení vyžaduje kázeň a pořádek v ozbrojených silách. Soudu tak tento druhý případ dává značnou volnost jeho uložení. Zákon nespojuje uložení tohoto druhu trestu s žádným konkrétním trestným činem a jeho uložení je tak vždy fakultativní a na úvaze soudu.

Jak již bylo výše uvedeno, trest ztráty vojenské hodnosti spočívá ve snížení hodnosti v ozbrojených silách na hodnost vojína a jedná se tak o trest zcela určitý.

Je důležité uvést, že tento trest, na rozdíl od předcházející úpravy v trestním zákoně, se omezuje jen na ozbrojené síly a nikoliv na bezpečnostní sbory, byť i tito příslušníci se dle trestního zákoníku, pro taxativně uvedené trestné činy, za vojáky považují.³⁵ Důvodová zpráva tuto restrikcí zdůvodňuje tím, že v bezpečnostních sborech má hodnost zcela jiný charakter a hodnostní označení je odlišné od hodností vojenských

---

³⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7576-649.

³⁵ Dříve se vztahoval na „vojsko“.

v ozbrojených silách.³⁶ Vojenská hodnost přísluší pouze příslušníkům Armády České republiky, Vojenské kanceláři prezidenta republiky a Hradní stráži.³⁷ Každý příslušník ozbrojených sil je nositelem hodnosti a zařazen do příslušného hodnostního sboru. Pro uložení tohoto trestu není důležité, zda vykonává voják činnou službu nebo je v tzv. záloze, podmínkou pro uložení tohoto trestu je pouze to, že v době rozhodování o tomto druhu trestu je pachatel nositelem vojenské hodnosti. Pro úplnost zmiňuji, že ačkoliv je ztráta vojenské hodnosti trvalá, nezabavuje odsouzeného způsobilosti vyšší hodnost v budoucnu znovu nabýt.

Od tohoto druhu trestu je nutné odlišit odejmutí vojenské hodnosti příslušným velitelem v rámci disciplinárního řízení uvnitř ozbrojených sil.³⁸ V tomto případě jsou orgány činné v trestním řízení dokonce povinny zjišťovat, zda již nebyla hodnost příslušným velitelským rozhodnutím odňata.³⁹ Ačkoliv jsou oba tyto tresty ukládány zcela jiným způsobem a jinými orgány, oba mají za důsledek zánik služebního poměru vojáka z povolání a svým charakterem se tak blíží trestu zákazu činnosti.⁴⁰

2.2.1.5 Zánik trestní odpovědnosti vojáků za přípravu, pokus a účastenství na trestném činu

Zánik trestní odpovědnosti na přípravě, pokusu a u účastenství na trestném činu se u vojáků řídí stejnými pravidly jako u ostatních pachatelů. Kromě obecné možnosti učinit takové kvalifikované oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, dává trestní zákoník navíc vojákovi možnost učinit oznámení i svému nadřízenému.⁴¹

2.2.2 Zvláštní část trestního práva hmotného

Zvláštní část trestního zákoníku obsahuje ve své hlavě dvanácté jednotlivé skutkové podstaty vojenských trestných činů. Jednotlivé skutkové podstaty trestných činů zde

---

³⁶ Pro srovnání hodnostního označení srov. ustanovení § 7 z. č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů a ustanovení §7 z. č. 221/1999 o vojácích z povolání.

³⁷ Ust. §3 zákona č. 219/1999 Sb. o ozbrojených silách

³⁸ Ust. §21 zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání a ust. § 11 zákona č. 220/1999 Sb., o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičeníh a o některých právních poměrech vojáků v záloze.

³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19. 11. 1981, sp. zn. Tov 17/81 [R 34/1982 tr.]

⁴⁰ Ust. §18 zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání

⁴¹ Oznámení musí být v souladu s ustanovením § 20 odst. 3 (příprava), §21 odst. 3 (pokus), příp. § 24 odst. 3 (úcastenství).

uvedených, stejně jako všechny ostatní trestné činy, jsou charakterizovány čtyřmi základními znaky – objektem, objektivní stránkou, subjektem a subjektivní stránkou.

Společným objektem, tj. státem chráněný zájem, všech vojenských trestných činů je udržení bojové připravenosti ozbrojených sil, především v době míru, a v případě nutnosti schopnost ozbrojených sil efektivně plnit bojové úkoly. Tyto základní státem chráněné zájmy se v souladu s jednotlivými díly rozpadají na druhově určitější objekty, jimiž jsou zachování vojenské subordínace, plnění vojenské, strážní, dozorčí a jiné služby a udržování bojeschopnosti ozbrojených sil. Objektivní stránka, jež charakterizuje způsoby spáchání každého jednotlivého trestného činu a jeho následků bude blíže popsána dále u jednotlivých trestných činů.

Subjekt vojenského trestného činu byl zevrubně popsán výše a z hlediska subjektivní stránky trestného činu je obecně možné jak zavinění úmyslné tak nedbalostí.

Trestné činy vojenské jsou zařazeny v hlavě dvanácté zvláštní části trestního zákoníku a dělí se dle skupin chráněných zájmů do pěti dílů:

- Díl 1: Trestné činy proti vojenské podřízenosti a vojenské cti,
- Díl 2: Trestné činy proti povinnosti konat vojenskou službu,
- Díl 3: Trestné činy proti povinnostem strážní, dozorčí nebo jiné služby,
- Díl 4: Trestné činy ohrožující bojeschopnost ozbrojených sil,
- Díl 5: Trestné činy proti služebním povinnostem příslušníků bezpečnostních sborů.

Je nutné podotknout, že si nemůžeme s trestnou činností páchanou vojáky spojovat pouze trestné činy vojenské, ale dále i ostatní trestnou činnost, kterou může spáchat kdokoliv, bez specifického postavení, tj. obecný subjekt. Tato práce se zaměřuje pouze na vojenské trestné činy, které mohou spáchat pouze vojáci a k obecné trestné činnosti páchanou vojáky, tzn. bez nutnosti mít postavení vojáka, se vrátím v souvislost se statistickými údaji aktuální páchané trestné činnosti vojáky v České republice.

Vojenské trestní právo obsahuje specifické okolnosti pro použití vyšší trestní sazby oproti jiným trestným činům. Zpravidla je takovou okolností spáchání trestného činu za mimořádných stavů nebo za bojové situace. V České republice rozlišujeme tři druhy mimořádných stavů a to nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav.⁴²

---

⁴² Nouzový stav a stav ohrožení státu jsou upraveny v ústavním zákoně č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky. Válečný stav je upraven přímo v Ústavě.

Nouzový stav vyhláší vláda v případě živelných pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost.⁴³

Stav ohrožení státu vyhláší parlament na návrh vlády, je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost státu nebo územní celistvost státu anebo jeho demokratické základy.⁴⁴

Válečný stav vyhláší parlament, je-li Česká republika napadena, nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení.⁴⁵

Naproti tomu *bojová situace* není zákonem definována. Dle Jelínka, *bojová situace nastává okamžikem, kdy jednotka vstupuje do stavu bezprostředně předcházejícímu střetnutí nepřítel. Trvá do konce tohoto střetnutí, popřípadě okamžikem, kdy již není bezprostřední nebezpečí opětovného obnovení boje, přičemž bojová situace může vzniknout za války i mimo válku.*⁴⁶

Nově byla s přijetím nového trestního zákoníku u některých vojenských trestných činů zakotvena okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby spáchání trestného činu na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání. Jedná se o trestné činy urážka mezi vojáky (§378), urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůžkou násilí (§379), urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůžkou násilí (§380), porušování práv a chráněných zájmů vojáka stejné hodnosti (§382) a porušování práv a chráněných zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností (§383).

2.2.2.1 Trestné činy proti vojenské podřízenosti a vojenské cti

Chráněným zájmem v tomto dílu je především dodržování vojenské podřízenosti a nadřízenosti (subordinace), která je v rámci vztahů uvnitř ozbrojených složek základní podmínkou k plnění jejich úkolů. Bez dodržování rozkazů, kázně a hierarchické struktury by ozbrojené složky nebyly schopny plnit svůj účel, kterým je v obecném pojetí obrana a ochrana osob a majetku. Trestné činy proti vojenské podřízenosti a vojenské cti jsou:

---

⁴³Čl. 5 z. č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky. V nebezpečí z prodlení může vyhlásit nouzový stav předseda vlády.

⁴⁴ Čl. 7 z. č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky

⁴⁵ Čl. 43 z. č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

⁴⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7576-649.

- Neuposlechnutí rozkazu (§375),
- Neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti (§376),
- Zprotivení a donucení k porušení vojenské povinnosti (§377),
- Urážka mezi vojáky (§378),
- Urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůžkou násilí (§379),
- Urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůžkou násilí (§380),
- Násilí vůči nadřízenému (§381),
- Porušování práv a chráněných zájmů vojáků stejné hodnosti (§382),
- Porušování práv a chráněných zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností (§383).

Trestný čin neuposlechnutí rozkazu a neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti (§375, §376)

Objektem těchto trestných činů je především kázeň při provádění a plnění rozkazu a ochrana principu nedílné pravomoci velitele, tj. *oprávnění a povinnosti v rozsahu své působnosti vydávat rozkazy, stanovovat a činit opatření a využívat takové prostředky v mezích zákonů a vojenských předpisů, které uzná za nutné, vhodné a dostačující ke splnění úkolů.*⁴⁷ Objektivní stránka u trestného činu neuposlechnutí rozkazu spočívá v odepření nebo úmyslném neprovedení rozkazu a ve druhém případě v nedbalostním neprovedení rozkazu, přičemž musí zároveň dojít ke zmaření nebo k podstatnému ztížení splnění důležitého služebního úkolu.

Odepřít provést rozkaz lze výslovně nebo konkludentně. Odepřením rozkazu se rozumí jakýkoliv projev vůle podřízeného, že rozkaz neprovede, typicky se tak stane ústně nebo gestem. Ke spáchání postačí i nedbalostní forma zavinění.

Neprovedení rozkazu spočívá v takovém chování vojáka, jež nevede k úplnému nebo i jen k částečnému splnění daného rozkazu či je proveden opožděně, předčasně nebo nepřesně. Toto chování musí být buď úmyslné (§375) nebo postačí i nedbalost (§376), ale za té podmínky, že se tím zmaří nebo podstatně ztíží splnění důležitého služebního úkolu.⁴⁸

⁴⁷ Čl. 51 Základního řádu ozbrojených sil České republiky (Zákl-1), Praha 2001.

⁴⁸ Srov. Bod 4 čl. 239 Základního řádu ozbrojených sil České republiky (Zákl-1), Praha 2001.: „*Služební úkoly vojáků v základní nebo náhradní službě zahrnují i plnění povinností, které vyplývají z funkcí, do kterých jsou vojáci v základní nebo náhradní službě zařazeni nebo pro které se připravují. Součástí těchto*

Rozkaz je projev vůle nadřízeného (v ústní nebo písemné formě), jímž se podřízenému závazně ukládá určitá povinnost s údaji nezbytnými k jeho splnění. Rozkazem se realizuje velení, tj. řízení ozbrojených sil založeném na vztazích nadřízenosti a podřízenosti. *Rozkaz musí obsahovat úkol, stanovenou dobu splnění a výčet sil a prostředků určených pro jeho splnění. Rozkaz musí být stručný a jasný. Ten kdo ho vydal, musí vytvořit podmínky pro jeho splnění a zároveň je povinen se osobně nebo prostřednictvím svých podřízených přesvědčit o jeho přesném a správném splnění.*⁴⁹ Povinnost vojáků plnit rozkazy je stanovena pro vojáky z povolání zákonem o vojácích z povolání, pro ostatní je tato povinnost stanovena v zákoně o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze.⁵⁰

Rozkaz se musí týkat pouze takové konkrétní činnosti, která vyplývá z úkolů a souvisí s úkoly ozbrojených sil nebo je v určitém vztahu k povinnostem, jež pro příslušníky ozbrojených sil vyplývají z ustanovení základních řádů a předpisů.⁵¹

Voják musí rozkaz splnit ve stanovené době, a jak nejlépe dovede. Obsah rozkazu se musí týkat výkonu služební povinností a dalších činností, vyplývajících především ze základních řádů a interních předpisů ozbrojených sil. Jedinou výjimkou, kdy voják není povinen splnit přidělený rozkaz je v případě, že by provedením rozkazu byl spáchán trestný čin.⁵² Nutnou podmínkou k takovému odepření nebo nesplnění rozkazu ovšem je, že voják takový důsledek z provedení rozkazu pozná. Jelínek říká, že „*povaha a význam rozkazu v ozbrojených silách a ozbrojených sborech nedovolují, aby mohl být podřízený voják oprávněn posuzovat, zda projev vůle nadřízeného vojáka, který má formu rozkazu, je skutečně rozkazem, zda jeho vydáním nadřízený nepřekročil svoji pravomoc nebo zda rozkaz není z jiného důvodu protiprávní.*“⁵³ Je zřejmé, že vzhledem k povaze rozkazu, kdy nadřízený není povinen rozkaz jakkoliv odůvodňovat, bude pro vojáka případné rozpoznání trestnosti jednání velmi komplikované. K tomuto Jelínek uvádí, že „*pokud by to podřízený nepoznal, odpovědnost za trestný čin spáchaný provedením rozkazu by nesl*

úkolů je i příprava k výkonu a výkon služby ve směně, zabezpečení úkolů bojové pohotovosti a plnění dalších neodkladných služebních úkolů v souladu s ustanoveními právních předpisů, interních normativních aktů a rozkazů.“

⁴⁹ Čl. 64 Základního řádu ozbrojených sil České republiky (Zákl-1), Praha 2001.

⁵⁰ Ust. §48 zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, §24 zákona č. 220/1999 Sb., o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze.

⁵¹ Plénum Nejvyššího soudu ČSSR č. Plsf 2/84 z 22. 12. 1984 [R 12/1985 tr.]

⁵² Ust. §48 z. č. 221/1999, zákona o vojácích z povolání.

⁵³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7576-649. Str. 828

pouze nadřízený, který podřízeného použil jako „živého nástroje“ k realizaci své vůle projevené navenek formou rozkazu (u podřízeného by šlo o okolnost vylučující protiprávnost).“⁵⁴

U trestného činu neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti musí neprovedením rozkazu zároveň dojít ke zmaření nebo podstatnému ztížení důležitého služebního úkonu. Hodnocení důležitosti služebního úkonu bude nutno vždy hodnotit dle konkrétní situace, přičemž základním kritériem bude porovnání se základními úkoly ozbrojených sil.

Trestný čin zprotivení a donucení k porušení vojenské povinnosti (§377)

Objektem výše uvedeného trestného činu je nerušený výkon vojenské povinnosti. Objektivní stránka předpokládá kladení odporu, tedy projevení úmyslu pachatele nepodrobit se zásahům vojáka, který plní vojenské povinnosti, anebo donucení k porušení povinnosti při plnění vojenské povinnosti. *Vojenskou povinností* se zde rozumí konkrétní vykonávaná činnost, ať již přidělená rozkazem nebo vyplývající vojáku z jeho hodnostního či funkčního zařazení.

Zákon zde nestanovuje, vůči které konkrétní vojenské povinnosti jednání směřuje, avšak je zřejmé, že se bude jednat o takovou konkrétní a jasně vymezenou povinnost, kterou bude voják plnit na základě rozkazu, eventuálně která přímo pro vojáka vyplývá z právního předpisu.⁵⁵

Kladení odporu může spočívat jak v aktivním, tak i v pasivním působení pachatele a to v zásadě všemi způsoby, které jsou schopny takový odpor úspěšně klást, typicky to bude použití nebo hrozba násilím či jinou závažnou újmou. Rizman uvádí, že *„i pasivní odpor musí být takové intenzity, že k jeho překonání je nezbytné užití určitého násilí ze strany vojáka plnícího vojenské povinnosti. Pouhá neochota nebo zdráhání, slovní nesouhlas s jednáním vojáka, který plní vojenské povinnosti, nebo urážlivé jednání na adresu takového vojáka, není kladením odporu.“*⁵⁶ Pro dokonání trestného činu již není důležité, jaké měl odpor ve skutečnosti následky, ale postačí takový projev odporu, ze kterého by k nesplnění vojenské povinnosti mohlo za určitých okolností dojít. Hrozba

---

⁵⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7576-649. Str. 828

⁵⁵ Např. ze Základního řádu ozbrojených sil České republiky (Zákl-1).

⁵⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, 1450 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-285. Str. 3405

musí být konkrétní, reálná a případné nebezpečí z ní vyplývající musí hrozit bezprostředně.

Donucení k porušení vojenské povinnosti vojáka k porušení vojenské povinnosti, na rozdíl od kladení odporu, spočívá v takovém jednání, které skutečně vojáka donutí porušit uloženou povinnost, tzn. že voják v důsledku donucení nekoná to, co mu povinnost ukládá, anebo naopak koná něco, co mu vojenská povinnost zakazuje. Donucení může spočívat v použití násilí, hrozbou násilí nebo jinou hrozbou schopnou zapříčinit donucení.

Trestný čin urážka mezi vojáky, urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůzkou násilím, urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůzkou násilím (§378, 379, 380)

Společným objektem všech tří uvedených trestných činů je ochrana vojenské cti, ochrana oprávněných zájmů vojáků, vztahy nadřízenosti a podřízenosti, zachování vojenské hodnosti, důstojnosti a vážnosti. Zvláště je pak ochrana poskytována vojáku, který vykonává strážní, dozorčí nebo jinou službu.

Trestný čin urážka mezi vojáky (§378) zde zaujímá základní ochranné ustanovení, když pro spáchání trestného činu postačí pouhá urážka jiného vojáka, a to v jakékoliv formě. Urážkou tak bude útok na čest, hodnost, vážnost či funkci vojáka, jež je objektivně způsobilá snížit čest či vážnost vojáka.

Ochrana je ve výše uvedeném trestném činu poskytována nadřízenému nebo vojáku s vyšší hodností, podřízenému nebo vojáku s nižší hodností, tak i vojáku stejné hodnosti, ale pouze za předpokladu, že urážející nebo uražený vykonává strážní, dozorčí nebo jinou službu.

Dle Jelínka je „*urážlivý takový projev, který je objektivně způsobilý snížit vážnost vojenské hodnosti nebo funkci uraženého vojáka nebo jeho lidskou důstojnost a nezáleží na tom, zda ho poškozený takto pociťuje, ani na tom, zda se o něm poškozený dozvěděl anebo zda byl spáchán veřejně, zda v době útoku byl pachatel nebo poškozený ve stejnokroji apod.*“⁵⁷ Důvodová zpráva k tomuto uvádí, že *urážkou ve smyslu tohoto ustanovení bude i tzv. urážka skutkem, tj. fyzickým útokem, který sice zasahuje do tělesné*

---

⁵⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7576-649. Str. 830

integrity uraženého, ale vzhledem k malé intenzitě ji vážněji neohrožuje (cloumání za oděv, ojedinělý políček a podobně).⁵⁸

U zbývajících dvou trestných činů (§379, §380) musí být urážka provedena násilím nebo pohrůzkou násilí a odlišují se pouze osobou, vůči které je taková urážka vedena. *Pohrůžka bezprostředního násilí* spočívá v takovém jednání pachatele, ze kterého je zřejmé bezprostřední, tj. neprodlené použití násilí. *Násilím* se rozumí takové jednání pachatele, které přímo zasahuje do tělesné integrity vojáka, jejímž fyziologickým důsledkem bude způsobení bolesti či poškození zdraví.

Pro ucelenost uvádím, že kvalifikovaná skutková podstata výše uvedených trestných činů přísněji chrání vojenskou stráž. *Vojenská stráž* je bojovým úkolem v míru, který plní ozbrojená jednotka (stráž) a který vyžaduje od všech příslušníků stráže přesné dodržování všech ustanovení o strážní službě. Stráže se dělí na čestné a obranné a mohou být buď posádkové, nebo útvarové.⁵⁹

Zákonodárce privilegoval skutek spočívající v urážce nadřízeného nebo vojáka s vyšší hodností, případně podřízeného nebo s nižší hodností, násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí, oproti stejnému jednání avšak vůči vojáku stejné hodnosti.

V oblasti trestního práva vojenského tak neexistuje sankce za urážku, příp. urážku násilím nebo pohrůzkou násilí vůči vojáku stejné hodnosti v případě, že ani jeden z nich, tzn. pachatel i voják, vůči kterému útok směřuje, nevykonává strážní, dozorčí nebo jinou službu.⁶⁰ V takovém případě by se mohly uplatnit pouze sankční mechanismy dle interních předpisů.

Výkonem služby, tj. strážní, dozorčí nebo jiné služby se rozumí konkrétní přidělená služba vykonávaná na základě rozkazů, nařízení, služebních či jiných nařízení. Jedná se tak o zcela speciální činnost, odlišnou od běžného výkonu zaměstnání vojáků.

Trestný čin násilí vůči nadřízenému (§381)

Objektem trestného činu násilí vůči nadřízenému je ochrana nerušeného výkonu vojenských povinností nadřízených proti užití násilí podřízených.

---

⁵⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁵⁹ Čl. 416 a násl. Základního řádu ozbrojených sil České republiky (Zákl-1), Praha 2001.

⁶⁰ Základní řád ozbrojených sil České republiky (Zákl-1), Praha 2001. Hlava 5.

Objektivní stránka spočívá v použití násilí, nikoliv tedy pouze pohrůžkou násilím, alternativně *na výkon* nebo *pro výkon* vojenských povinností. Rozdíl mezi těmito termíny spočívá především v chronologické posloupnosti užití násilí, když použití násilí na výkon předpokládá užití násilí před nebo současně s úmyslem donutit nadřízeného k určitému rozhodnutí, kdežto použití násilí pro výkon nastane až po vydání rozhodnutí a právě kvůli němu. Jelínek k tomuto uvádí, že „*násilím je použití fyzické síly pachatelem přímo proti nadřízenému, proti jiné osobě nebo proti věci.*“⁶¹ Z povahy ustanovení vyplývá, že pachatel musí být v době útoku funkčně podřízený vůči nadřízenému.

Vojenskými povinnostmi nadřízeného se rozumí souhrn oprávněný a povinností které pro nadřízeného vyplývají z jeho funkce. Pro nadřízené vojáky jsou vojenské povinnosti obecně upraveny v Základním řádu ozbrojených sil České republiky.⁶²

Trestný čin porušování práv a chráněných zájmů vojáků stejné hodnosti a porušování práv a chráněných zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností (§382, 383)

Objektem výše uvedených trestných činů je ochrana oprávněných zájmů vojáků, jejich svobodného rozhodování, zachování vojenské cti a důstojnosti. Nutno zdůraznit, že již ze samotné podstaty vojenské povinnosti dochází k omezení na právech a svobodách občanů a výše uvedené trestné činy chrání pouze před takovými zásahy, které jdou nad míru nezbytnou k tomu, aby byla zabezpečena funkčnost ozbrojených sil. První z uvedených trestných činů postihuje jednání mezi vojáky stejné hodnosti, druhý slouží k ochraně vojáků podřízených nebo vojáků s nižší hodností.

Formulace objektivních stránek těchto trestných činů jsou výsledkem dlouholeté praxe uvnitř ozbrojených složek na ochranu proti tzv. šikaně, která se především za období socialismu rozrostla do takových rozměrů, kdy se prakticky každý se šikanózním jednáním, ať už na jakékoli straně, více či méně na vojně setkal. V této souvislosti je velmi důležité zdůraznit, že vztahy uvnitř armádních složek jsou velmi specifické a často bude hranice mezi šikanou a rozkazem, jež se může jevit jako rozkaz šikanózní, velmi tenká.

---

⁶¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7576-649. Str. 831

⁶² Čl. 43 a násl. Základního řádu ozbrojených sil České republiky (Zákl-1), Praha 2001

V důsledku profesionalizace armády a zrušení základní povinné vojenské služby se projevy šikany uvnitř armády rapidně omezily.⁶³ Jelínek k tomu uvádí, že „*ve stavu faktické závislosti se mohou nacházet právě nově nastoupivší vojáci ve vztahu k vojákům starším v důsledku neznalosti vojenského prostředí a vojenských poměrů.*“⁶⁴ Jak již bylo výše uvedeno, v souladu s profesionalizací armády je tento jev již ojedinělý a jsem přesvědčen, že se v současnosti jedná pouze o selhání jednotlivců.

Nucením k osobní úsluze, tj. povinnosti, aby něco konal, opominul nebo trpěl, se zde rozumí takové jednání pachatele, kterým pro sebe požaduje osobní služby, ke kterým není voják povinen a které není ani pachatel oprávněn po vojákovi vyžadovat. Jedná se buď o úsluhu výlučně ku prospěchu pachatele či jiné osoby, nebo i ku prospěchu ozbrojených sil, ale konanou za jinou osobu, která je povinna činnost konat sama. Není přitom rozhodné, zda tyto úsluhy mají souvislost se zařazením vojáka v útvaru či jeho funkci.

Omezování vojáka na jeho právech nebo svévolném stěžování výkonu jeho služby se bude projevovat v nemožnosti nebo ztížení výkonu jeho zaručených práv a které bude uskutečňováno zásadně vůči jednotlivci nebo menší skupince osob vzhledem k celku. Pro příklad uvádím, že se může jednat o omezování množství stravy či spánku.

Výkonem služby, dle zákona o vojácích z povolání, *se rozumí plnění služebních povinností podle služebního zařazení a podle rozkazů nadřízeného. Za výkon služby lze též uznat činnost konanou z vlastní iniciativy ve prospěch ozbrojených sil, nepotřebuje-li k ní voják zvláštní oprávnění nebo nekoná-li jí proti výslovnému zákazu nadřízeného.*⁶⁵

Kázeňský trest, jehož uložením v rozporu s jiným právním předpisem alternativně předpokládá objektivní stránka druhého z výše uvedených trestných činů, mohou udělovat pouze osoby s kázeňskou pravomocí. Obecná úprava kázeňské pravomoci, kázeňských trestů a odměn, jakož i jejich ukládání je pro vojáky v základní nebo náhradní službě a vojákovi v záloze povolánému na vojenské cvičení obsažena v zákoně o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze a pro vojáky z povolání v zákoně o vojácích z povolání.⁶⁶ Podrobně je

---

⁶³ Rapidní pokles šikany je patrný ze statistiky počtu těchto trestných činů. Viz příloha č. 1 a 2.

⁶⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7576-649. Str. 833.

⁶⁵ Ust. §24 z.č.221/1999 Sb., o vojácích z povolání

⁶⁶ Část třetí z. č. 220/1999 Sb., o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze. Hlava III. z. č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání.

pak úprava pro obě výše uvedené skupiny vojáků obsažena v Základním řádu ozbrojených sil.

V případě, že voják spáchá přestupek, tj. jednání, které je ve zvláštním zákoně jako přestupek označeno, se toto jednání považuje jako kázeňský přestupek a příslušné pro vyřízení budou orgány s příslušnou kázeňskou pravomocí.⁶⁷

2.2.2.2 Trestné činy proti povinnosti konat vojenskou službu

Společným chráněným zájmem v tomto dílu je především výkon vojenské služby. Pro první dva trestné činy je charakteristické, že je jejich spáchání možné pouze pokud je vyhlášen některý z mimořádných stavů – nouzový stav, stav ohrožení státu, válečný stav, nebo za bojové situace. U druhých dvou trestných činů musí být jednání učiněno tzv. svémocným vzdálením.

Vojenskou službou se v souladu s trestním zákoníkem rozumí služba nebo povinnost osob, které jsou pro potřeby trestního zákoníku označovány termínem voják, přičemž podrobné vymezení služby a povinností vojáků jsou obsaženy v příslušných právních předpisech.⁶⁸

Trestné činy proti povinnosti konat vojenskou službu jsou:

- Vyhýbání se výkonu služby (§384),
- Vyhýbání se výkonu služby z nedbalosti (§385)
- Zběhnutí (§386),
- Svémocné odloučení (§387).

Trestný čin vyhýbání se výkonu služby a vyhýbání se výkonu služby z nedbalosti (§384, 385)

Objektem trestných činů vyhýbání se výkonu služby a vyhýbání se výkonu služby z nedbalosti je řádný výkon vojenské služby, tj. plnit všechny uložené povinnosti na určeném místě a v určenou dobu. Zákon tu nesankcionuje každé vyhýbání se službě, ale pouze vyhýbání se službě za mimořádných stavů, příp. za bojové situace. Pokud by byl

---

⁶⁷ Čl. 115 a násl. Základního řádu ozbrojených sil České republiky (Zákl-1), Praha 2001.

⁶⁸ Např. zákon o vojácích z povolání, zákon o průběhu základní nebo náhradní služby a o vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze, Základní řád ozbrojených sil České republiky.

spáchán jeden z výše uvedených trestných činů a nebyl vyhlášen žádný z mimořádných stavů, přichází v úvahu odpovědnost za trestný čin vyhýbání se výkonu strážní, dozorcí nebo jiné služby (§388). Vyhýbání se výkonu služby může mít charakter dočasný i trvalý.

Výkonem služby se rozumí plnění služební povinností podle zařazení a rozkazů nadřízeného, výklad viz výše.

Objektivní stránka trestného činu vyhýbání se výkonu služby pro své dokonání nevyžaduje, aby skutečně došlo k vyhnutí se výkonu služby, ale postačuje, aby pachatel měl pouze úmysl k tomu směřující, nicméně k poškození zdraví, předstírání nemoci, padělání listiny, nebo ke zneužití návykové látky či jiného úskoku musí skutečně dojít. *Poškození zdraví* přitom nemusí dosáhnout intenzity ublížení na zdraví a může spočívat například pouze v úmyslném přivození si nemoci či zhoršení stávajícího zranění. V případě *předstírání nemoci* jde o tzv. simulaci, která může spočívat v předstírání nemoci jak tělesné tak duševní a budou sem patřit i případy, kdy pachatel nemocí skutečně trpí, nicméně v menší míře, než kterou předstírá. Zákon dále demonstrativně uvádí, jako možné další způsoby vyhnutí se služby, padělání listiny či zneužití návykové látky.⁶⁹

Oproti tomu objektivní stránka trestného činu vyhýbání se výkonu služby z nedbalosti explicitně vyžaduje, aby se pachatel stal nezpůsobilým vykonávat službu, přičemž tuto nezpůsobilost musí nabýt zneužitím návykové látky.

Trestný čin zběhnutí a svémocné odloučení (§386, 387)

Objektem obou výše uvedených trestných činů je řádný výkon vojenské služby a to konkrétně ve stanovené době a místě plnit služební úkoly. Oba trestné činy mají společný způsob provedení skutku, který musí být proveden svémocným vzdálením. *Svémocně se vzdaluje ten, kdo nenastoupí v určeném čase k výkonu služby, nebo se vzdálí bez dovolení z výkonu služby, nebo je odloučen za bojové situace od místa výkonu služby a po pominutí příčiny odloučení se nepřihlásí kterémukoli nadřízenému nebo jinému vojenskému útvaru, a to i v případě návratu ze zajetí nebo po osvobození ze zajetí.*⁷⁰ Oba výše uvedené trestné činy jsou trestnými činy trvajícíchmi.

---

⁶⁹ Návyková látka je definována v ustanovení § 130 trestního zákoníku. Seznam omamných a psychotropních látek je obsažen v přílohách zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů.

⁷⁰ Ust. §115 trestního zákoníku

Trestný čin zběhnutí (§386), na rozdíl od ostatních zde popisovaných, nemá stanovenou dobu, po kterou se pachatel musí svémocně vzdalovat, a případná délka nemá ani vliv na právní kvalifikaci, a rozhodující je tak pouze skutečnost, zda se pachatel úmyslně vyhýbá svémocným vzdálením vojenské službě. Dle Jelínka, má „*úmysl vyhnout se vojenské službě nejen pachatel, který se svémocně vzdaluje s cílem vymknout se trvale z dosahu velitelských orgánů, ale také voják, který má úmysl se takto vzdalovat po dobu co nejdelší, kupříkladu je rozhodnut vzdalovat se tak dlouho než bude zadržen, který se sám bez cizího zásahu nehodlá dobrovolně vrátit do místa svého služebního přidělení a nic v tomto směru nepodniká, naopak jedná tak, aby nebyl vůbec zadržen nebo aby se tak stalo co nejpozději.*“⁷¹ Rizman uvádí, že „*pachatel byl tedy srozuměn s tím, že případně nebude zadržen vůbec, anebo až za dlouhou dobu.*“⁷² K dokonání trestného činu dojde již okamžikem svémocného vzdalování v úmyslu se vojenské službě vyhnout. Znamená to tedy, že pokud by se pachatel rozhodl upustit od vyhýbání se vojenské službě, nezbavilo by ho to odpovědnosti za tento již dokonáný trestný čin a při ukládání trestu by se pouze přihlédlo k povaze a závažnosti jednání.⁷³

Trestný čin svémocné odloučení (§387) obsahuje celkem tři skutkové podstaty. Objektivní stránka první spočívá v tom, že voják se svévolně vzdaluje tím, že se nedostaví včas k odjezdu nebo odletu vojenského transportu. U druhé skutkové podstaty se voják musí svévolně vzdálit a to alternativě buď po dobu delší než tři dny, nebo opakovaně, tzn. alespoň podruhé, po dobu delší než 24 hodin, ačkoliv již byl v posledním roce za takový čin kázeňsky potrestán, nebo po dobu delší než dva dny v době plnění zvlášť důležitých úkolů, nebo po dobu delší než 24 hodin, pokud vykonává službu v zahraničí. Třetí skutková podstata předpokládá svémocné vzdálení po dobu delší než čtrnáct dnů, nebo po dobu delší než šest dnů v době plnění zvlášť důležitých úkolů, nebo po dobu delší než tři dny, vykonává-li voják službu v zahraničí.

Nově bylo do tohoto trestného činu přijetím trestního zákoníku zakotveno svémocné odloučení při službě v zahraničí. Úprava tak reaguje na účast vojáků v zahraničních operacích na podporu a udržení míru, humanitárních operací či mezinárodních vojenských cvičeníh. Vzhledem ke specifičnosti těchto operací a

---

⁷¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7576-649. Str. 836.

⁷² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, 1450 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-285. Str. 3440.

⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 1. 2. 1996, sp. zn. Ntdn 1/96 [R 31/1996 tr.].

mezinárodních konsekvencí je takové jednání postihováno přísněji než obdobné jednání v tuzemsku.

2.2.2.3 Trestné činy proti povinnostem strážní, dozorčí nebo jiné služby

Chráněným zájmem v tomto dílu je řádný výkon strážní, dozorčí nebo jiné obdobné služby. Úpravu strážní a jiných obdobných služeb v rámci Armády České republiky upravuje především Základní řád ozbrojených sil České republiky.⁷⁴

*Výkon strážní služby je bojovým úkolem v míru, který plní ozbrojená jednotka (stráž) a který vyžaduje od všech příslušníků stráže přesné dodržování všech ustanovení o strážní službě.*⁷⁵

Strážní služba je služba, kterou služební předpisy platné v ozbrojených silách výslovně označují za strážní službu anebo za službu, která vykazuje všechny znaky typické pro strážní službu. Pravomoc a povinnosti strážní mají rovněž strážní hlídky, ozbrojené doprovody vojenských transportů a strážní střežící objekty zvláštní důležitosti.

Jiná obdobná služba je služba, která je svým významem, způsobem výkonu a účelem strážní službě rovnocenná, i když nemá všechny uvedené typické znaky strážní služby a není výslovně jako strážní služba označena, např. eskortní služba zabezpečující přepravu obviněných a odsouzených.⁷⁶

Dozorčí službou se rozumí služba dozorčího posádky, dozorčího věznice a dozorčího odborných služeb.⁷⁷

Konkrétní podmínky výkonů strážní, dozorčí a dalších služeb u jednotlivých útvarů stanovují jednotlivý velitelé podle služebních předpisů.

Trestné činy proti povinnostem strážní, dozorčí nebo jiné služby jsou:

- Vyhýbání se výkonu strážní, dozorčí nebo jiné služby (§388),
- Porušení povinnosti strážní služby (§389),
- Porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby (§390),
- Porušení povinnosti služby při obraně vzdušného prostoru (§391).

---

⁷⁴ Strážní služba je obecně upravena v hlavě páté Základního řádu ozbrojených sil České republiky (Zákl-1), Praha 2001. Ale ustanovení o strážní, dozorčí a jiných službách se vyskytují napříč celým řádem.

⁷⁵ Hlava 5 Základního řádu ozbrojených sil České republiky (Zákl-1), Praha 2001

⁷⁶ Plénum Nejvyššího soudu ČSSR č. PlsF 2/84 z 22. 12. 1984, [R 12/1985 tr.].

⁷⁷ Základní řád ozbrojených sil České republiky (Zákl-1), Praha 2001.

Trestný čin vyhýbání se výkonu strážní, dozorčí nebo jiné služby (§388)

Objektem trestného činu vyhýbání se výkonu strážní, dozorčí nebo jiné služby je zájem na řádném výkonu služebních povinností vojáků. Doplnuje tak ochranu výkonu řádné služby podobně jako trestný čin vyhýbání se výkonu služby (§384), který sice také slouží k ochraně vojenské služby, avšak pouze za mimořádných stavů. Shodně s výše uvedeným trestným činem zákon stanovuje, že vyhýbání se službě se musí stát použitím úskoku, který může dle zákonného výčtu spočívat v *poškození zdraví, předstírání nemoci, padělení listiny, zneužití návykových látek či jiného úskoku*. K dokonání trestného činu postačí pouze vykonání úskočného jednání, a není tak potřeba, aby tak pachatel skutečně vyhnul se službě dosáhl.

Tento trestný čin byl do současného trestního zákoníku vymezen nově.

Trestný čin porušení povinnosti strážní služby, porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby, porušení povinnosti služby při obraně vzdušného prostoru (§389, 390, 391)

Společným objektem všech výše uvedených trestných činů je dodržování předpisů a pravidel, případně zvláštních pravidel dle nich vydaných, které se vztahují na jednotlivé druhy vojenských služeb – strážní nebo jiné obdobné služby (§389), dozorčí nebo jiné služby (§390), služby v zařízeních určených k zajištění bezpečnosti vzdušného prostoru (§391).

Objektivní stránka u výše uvedených trestných činů spočívá v porušení předpisů nebo pravidel, případně zvláštních nařízení podle nich vydaných, upravující strážní nebo jinou obdobnou službu službě strážní, dozorčí nebo jinou službu a službu k zajištění bezpečnosti vzdušného prostoru. Je nutné podotknout, že předpisy a pravidla upravující výše uvedené vojenské služby mají charakter interních norem (instrukcí) a nejsou obecně závaznými právními předpisy. V trestním řízení tak bude nutné, kromě dokazování samotného skutku, dokazovat i obsah příslušných interních předpisů.

Ohledně vymezení pojmů strážní nebo jiná obdobná služba a dozorčí nebo jiná služba viz úvod k této části.

Služba v zařízeních určených k zajištění bezpečnosti vzdušného prostoru je služba, která zabezpečuje nedotknutelnost vzdušného prostoru České republiky, kterou vzdušné

síly zajišťují v rámci systému nepřetržité obrany vzdušného prostoru v rámci Severoatlantické smlouvy (NATINANDS) a v případě potřeby prostředky národního posilového systému protivzdušné obrany, jako například radiolokátory apod.⁷⁸ Nejde o samotnou strážní službu těchto objektů, jež je službou strážní, ale pouze službou vykonávanou v příslušných zařízeních určených k zajištění kontroly a obrany vzdušného prostoru.

2.2.2.4   *Trestné činy ohrožující bojeschopnost ozbrojených sil*

Trestné činy ohrožující bojeschopnost ozbrojených sil jsou:

- Ohrožování morálního stavu vojáků (§392),
- Porušení služební povinnosti vojáka (§393),
- Zbabělost před nepřítelem (§394),
- Nesplnění bojového úkolu (§395),
- Opuštění vojenského materiálu (§396),
- Vydání vojáků a vojenského materiálu nepříteli (§397).

Trestný čin ohrožování morálního stavu vojáků (§392)

Objektem trestného činu ohrožování morálního stavu vojáků je dodržování vojenských povinností, vojenská kázeň a dodržování vojenské hierarchie, jako jednoho ze základních předpokladů akceschopnosti ozbrojených sil.

V tomto trestném činu je objektivní stránka stanovena alternativně v popuzování vojáků proti vojenské službě nebo proti nadřízenému, anebo v rozvracení vojenské kázně a to buď závažným způsobem, nebo soustavně.

Popuzováním se zde rozumí provokativní chování vojáka, které je adresované ostatním vojákům a je namířené negativně proti vojenské službě, vojenské kázni nebo proti nadřízenému. Je to ve své podstatě nabádání druhých vojáků k porušení jejich povinností. V praxi tak půjde nejčastěji o negativní verbální projev, jímž pachatel bude chtít přimět ostatní vojáky k porušení jejich povinností.

---

⁷⁸ <http://www.acr.army.cz/struktura/spolecne-sily/vzduzne-sily/vzduzne-sily-acr-117/>

Rozvracením kázně se rozumí takové chování vojáka, který svým vlastním chováním působí na disciplínu ostatních vojáků a je schopno oslabit tuto disciplínu - kázeň. Dle Jelínka *sem nepatří běžné nedisciplinované jednání, běžné porušování předpisů*.⁷⁹ Jsem toho názoru, že i běžné porušování předpisů je schopno ovlivnit disciplínu vojáků, neboť tím je dáváno najevo opovrhování takovými povinnostmi, které ve svém důsledku vojenskou kázeň jistě rozvrátit mohou. I přes výše uvedené se bude závažnost způsobu rozvracení kázně posuzovat vždy individuálně s ohledem na konkrétní okolnosti případu. V případě soustavného rozvracení kázně půjde o nepřetržitou nebo opakovanou činnost negativně ovlivňující disciplínu ostatních vojáků. Dle judikatury nelze běžnou, i když opakovanou nekázeň vojáka, vyplývající pouze z jeho osobní nedisciplinovanosti, považovat za soustavné narušování kázně.⁸⁰

Trestný čin porušení služební povinnosti vojáka (§393)

Objektem trestného činu porušení služební povinnosti vojáka je bezvadnost a připravenost vojenského materiálu a ochrana oprávněných zájmů a osobní svoboda vojáků proti zneužití pravomocí nadřízeného. Trestný čin se skládá ze tří základních skutkových podstat.

Objektivní stránka první skutkové podstaty (odst. 1) spočívá v neplnění služební povinnosti podle svého služebního zařazení, která vede k podstatnému snížení použitelnosti vojenského materiálu. Jednání tedy spočívá v nekonání činnosti, kterou je voják v rámci svého služebního zařazení povinen konat.

Objektivní stránka druhé skutkové podstaty (odst. 2 alinea 1) spočívá v neoprávněném užití, nebo svolení k užití vojenského materiálu větší hodnoty k účelu, pro který není určen. Dle výkladového ustanovení trestního zákoníku se tedy musí jednat o materiál v hodnotě nejméně 50.000,-Kč.⁸¹

Objektivní stránka třetí skutkové podstaty (odst. 2 alinea 2) spočívá ve zneužití podřízených, příp. umožnění takového zneužití, k mimoslužebním úkolům. Takto zneužít, příp. umožnit zneužití, může pouze nadřízený zneuživších vojáků. Nejčastěji tak

---

⁷⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7576-649. Str. 840

⁸⁰ Rozhodnutí vyššího vojenského soudu sp. zn. To 18/62 [R 9/1963 tr.]

⁸¹ Srov. §138 trestního zákoníku

v praxi půjde o zneužití podřízených nadřízeným přímo k uspokojení jeho vlastních potřeb.

Vojenský materiál tvoří vojenská výstroj, vojenská výzbroj, vojenská technika a určená technická zařízení, které jsou užívány k plnění nebo zabezpečení úkolů ozbrojených sil.⁸² Rizman uvádí, že „*podstatné snížení použitelnosti znamená, že materiál uvedený v tomto ustanovení nelze k účelu, k němuž je určen, i hned obvyklým způsobem použít a je ho třeba opravit nebo jinak ošetřit, nebo jde o výrazné snížení životnosti materiálu, omezení použitelnosti apod.*“⁸³

Trestný čin zbabělost před nepřítelem (§394)

Objektem trestného činu zbabělost před nepřítelem je vojenská disciplína a plnění základní povinnosti vojáka za bojové situace, kterou je bojovat s nepřítelem. Tato povinnost je pro vojáka základním posláním, jejíž splnění stvrzuje i vojenskou přísahou, kterou se voják zavazuje pro obranu vlasti nasadit i svůj život.⁸⁴ Zákon tu sankcionuje pouze vzdání se v důsledku zbabělosti nebo malomyslnosti a není tak sankcionováno případné vynucené vzdání se při bezvýchodnosti z bojové situace. Potrestání vzetí do zajetí ze zbabělosti či malomyslnosti předpokládá i Základní řád ozbrojených sil.⁸⁵

Zbabělost je charakterizována nedostatkem odvahy či neschopnosti překonat strach. Naproti tomu u *malomyslnosti* může mít voják odvahy dostatek, ale sám si pro sebe vyhodnotí situaci jako bezvýchodnou. Dle mého názoru by toto ustanovení mohlo být v praxi velice problematické, neboť v bojových situacích se situace mění každým okamžikem a bude velmi obtížné hodnotit zbabělost v bojové situaci, při které dochází k obrovskému stresu a psychickému vyčerpání.

Bojová situace není zákonem definována. Dle Jelínka „*bojová situace nastává okamžikem, kdy jednotka vstupuje do stavu bezprostředně předcházejícímu střetnutí nepřítele. Trvá do konce tohoto střetnutí, popřípadě okamžikem, kdy již není*

---

⁸² Ust. §2 odst. 7 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky.

⁸³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, 1450 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-285. Str. 3465.

⁸⁴ Text vojenské přísahy viz: <http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?id=6766>

⁸⁵ Čl. 38 Základního řádu ozbrojených sil České republiky (Zákl-1), Praha 2001.

*bezprostřední nebezpečí opětovného obnovení boje, přičemž bojová situace může vzniknout za války i mimo válku.*⁸⁶

Zajetím se rozumí stav, kdy se voják dostane do moci nepřítele. Z pohledu válečného práva se takový voják bude považovat dle Ženevských úmluv za válečného zajatce.⁸⁷ Pro doplnění uvádím, že válečný zajatec je pro potřeby trestního zákoníku považován za vojáka.

Trestný čin nesplnění bojového úkolu (§395)

Objektem trestného činu nesplnění bojového úkolu je řádné plnění uloženého úkolu za bojové situace.

Objektivní stránka první skutkové podstaty (odst. 1) spočívá v nedovoleném vzdálení se z místa výkonu služby za bojové situace. Takovým *vzdálením* bude jakýkoliv nepovolený odchod z konkrétního místa, které mu bylo před nebo během bojové operace velitelem určeno. Půjde tak ve své podstatě o svémocné vzdálení se za bojové situace. *Místem výkonu služby* se rozumí přidělená pozice ve tvaru nebo formaci, kterou voják zastává. V praxi takovým místem výkonu služby bude například palebné stanoviště na obranných valech v zahraničních operacích, které jsou vybudovány pro obranu základen.

Objektivní stránka druhé skutkové podstaty (odst. 2) spočívá ve vyhýbání se splnění bojového úkolu nebo odepření použití zbraně v boji.

Bojový úkol je jasně, stručně a výstižně formulovaný úkol, který má jednotka (útvár, svazek) splnit ve stanoveném čase a prostoru. Může být stanoven ústně, písemně i graficky.⁸⁸ Bojový úkol je voják povinen splnit včas a jak nejlépe dovede.⁸⁹

Zbraní se zde rozumí jakékoliv předměty, které jsou ze své technické podstaty schopny efektivně bojovat proti nepříteli. Zákon sankcionuje odepření použití zbraně za bojové situace jakýmkoliv vojákem a to jak výslovně či konkludentně. Dle mého názoru by zde v praxi mohla vzniknout situace, kdy by k takovému odepření mohlo dojít

---

⁸⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7576-649. Str. 842

⁸⁷ Srov. Třetí ženevská úmluva o ochraně obětí války z roku 1949.

⁸⁸ VEJMEKLA, Oto, Petr JELÍNEK, Helena NĚMCOVÁ a Michal MAREK. *Vojenský výkladový slovník vybraných operačních pojmů*. Vyškov: Správa doktrín Ředitelství výcviku a doktrín, 2005.

⁸⁹ Srov. Bod 67 Základního řádu ozbrojených sil České republiky (Zákl-1), Praha 2001.

vojenským kaplanem – vojákem.⁹⁰ Ačkoliv dle Ženevských úmluv vojenský kaplan zbraň nosit může a v současnosti je v zahraničních misích vojenští kaplani nosí, tak ji smí použít pouze ke své vlastní obraně. Mohla by tak vzniknout situace, kdy vojenský kaplan, s ohledem na svou víru, případně ustanovení Ženevských úmluv, odmítne zbraň použít a následně by za takové neuposlechnutí mohl být trestně stíhaný. Ač je taková situace nepravděpodobná, bylo by dle mého názoru vhodné udělit pro vojenské kaplany v trestním zákoníku výjimku a umožnit jim odepření použít zbraň, v souladu s mezinárodním právem.

Trestný čin opuštění vojenského materiálu (§396)

Objektem trestného činu opuštění vojenského materiálu je disciplína, bojeschopnost jednotky a odpovědnost vojáka za svěřený vojenský materiál, tj. vojenskou výzbroj a techniku. Povinnost pečovat o svěřenou výstroj, výzbroj, ostatní techniku a další materiál a udržovat je v provozuschopném stavu stanovuje každému vojáku Základní řád ozbrojených sil.⁹¹

Objektivní stránka spočívá v odhození, opuštění nebo způsobení neupotřebitelnosti vojenské výzbroje nebo vojenské techniky za bojové situace.

Vojenskou výzbroj tvoří vojenské zbraně, zbraňové systémy a munice, které ozbrojené síly používají k výcviku a k plnění svých úkolů. *Vojenskou techniku* tvoří vozidla ozbrojených sil, vojenská plavidla a vojenská letecká technika.⁹²

Trestný čin vydání vojáků a vojenského materiálu nepříteli (§397)

Objektem trestného činu vydání vojáků a vojenského materiálu nepříteli je odpovědnost velitele a jeho povinnost bojovat s nepřítelem všemi dostupnými prostředky.

Objektivní stránka předpokládá vydání vojáků nebo ponechání vojenské výzbroje, vojenské techniky nebo technického zařízení nepříteli, aniž by to vyžadovala nastalá bojová situace. Ačkoliv je z povahy vyjádření v zákoně zřejmé, že tento trestný čin lze spáchat pouze za bojové situace, tak samotné vydání vojáků, příp. techniky, nemůže být

⁹⁰ V současnosti slouží v Armádě ČR 29 kaplanů. Viz: <http://www.kaplani.army.cz/index.php?id=49>

⁹¹ Čl. 35 Základního řádu ozbrojených sil České republiky (Zákl-1), Praha 2001.

⁹² Ust. §2 odst. 9 a 10 z. č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR.

bojovou situací vynuceno. Bude se tak jednat o případy, kdy by velitel nesprávně rozhodl o bezvýchodnosti situace a nemožnosti dalšího pokračování v boji, přičemž tento úsudek nebude mít podklad v objektivní situaci na bojišti. Objektivní stránka dále vyžaduje, že velitel nesmí jednat v úmyslu podporovat nepřítele, neboť v takovém případě by se jeho jednání mohlo kvalifikovat jako jednání některého z trestných činů proti republice dle hlavy deváté trestního zákoníku.

Pachatelem tohoto trestného činu může být pouze voják ve funkci velitele. *Velitel je služební orgán, který je služebně zařazen k velení jednotce, útvaru, svazku nebo zařízení ozbrojených sil. Podstatnými znaky velitele jsou nedělitelná pravomoc, odpovědnost a iniciativa.*⁹³

2.2.2.5 Trestné činy proti služebním povinnostem příslušníků bezpečnostních sborů

Ačkoliv je cíl této práce zaměřen čistě na trestní právo vojenské aplikované na vojáky ve smyslu vojenských předpisů, tak v souladu s pojetím pojmu *voják* dle trestního zákoníku zde uvádím i díl pátý hlavy dvanácté trestního zákoníku, který se vztahuje na příslušníky bezpečnostních sborů.

Bezpečnostním sborem se dle ustanovení § 1 zák. č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, rozumí Policie České republiky, Hasičský záchranný sbor České republiky, Celní správa České republiky, Vězeňská služba České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace.

Trestný čin porušení služební povinnosti příslušníka bezpečnostního sboru (§398)

Objektem trestného činu porušení služební povinnosti příslušníka bezpečnostního sboru je bezvadnost a připravenost výzbroje, výstroje a jiných věcných prostředků bezpečnostního sboru a ochrana oprávněných zájmů a osobní svoboda příslušníků bezpečnostních sborů proti zneužití pravomocí nadřízeného.

---

⁹³ Čl. 50 a násl. Základního řádu ozbrojených sil České republiky (Zákl-1), Praha 2001.

Tento trestný čin je obdobou trestného činu porušení služební povinnosti vojáka (§393), který může být aplikován pouze ve vztahu k ozbrojeným silám.⁹⁴ Trestný čin porušení služební povinnosti příslušníka bezpečnostního sboru se skládá ze tří základních skutkových podstat.

Objektivní stránka první skutkové podstaty (odst. 1) spočívá v nesplnění služební povinnosti, která podstatně sníží použitelnost výzbroje, výstroje nebo jiných věcných prostředků. Jednání tedy spočívá v nekonání činnosti, kterou je příslušník bezpečnostního sboru v rámci svého služebního zařazení povinen konat.

Objektivní stránka druhé skutkové podstaty (odst. 2 alinea 1) spočívá v neoprávněném užití, nebo svolení k užití věcného prostředku větší hodnoty k účelu, pro který není určen. Dle výkladového ustanovení trestního zákoníku se tedy musí jednat o věcný prostředek v hodnotě nejméně 50.000,-Kč.⁹⁵

Objektivní stránka třetí skutkové podstaty (odst. 2 alinea 2) spočívá ve zneužití podřízených nebo nižších, příp. umožnění takového zneužití, k mimoslužebním úkolům.

Společné ustanovení (§399)

Na závěr pátého dílu hlavy dvanácté je systematicky zařazeno společné ustanovení, které stanovuje, že se na příslušníky bezpečnostních sborů vztahují i některé další vojenské trestné činy uvedené v hlavě dvanácté. Jsou jimi trestný čin neuposlechnutí rozkazu (§375), neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti (§376), urážka mezi vojáky (§378), urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůzkou násilí (§379), urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůzkou násilí (§380), násilí vůči nadřízenému (§381), porušení povinnosti strážní služby (§389), porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby (§390).

Jedná se o trestné činy, jejichž objektivní stránka spočívá v takovém jednání, jež mohou spáchat příslušníci bezpečnostních sborů stejně jako vojáci, a to pro jejich, v určitých oblastech, obdobnou a specifickou činnost.

---

⁹⁴ Aplikace na příslušníka bezpečnostního sboru je a contrario vyloučena ust. § 114 odst. 4 a zároveň i ustanovením §399 trestního zákoníku.

⁹⁵ Srov. §138 trestního zákoníku

2.3 Trestní právo procesní

Stejně jako je tomu u vojenského trestního práva hmotného, jsou i příslušné procesní normy trestního práva upraveny jednotně a to v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) a případné zvláštní postavení vojáků je upraveno jen výjimkami z obecných pravidel. S ohledem na omezený rozsah této práce se níže zaměřuji pouze na ty nejvýznamnější odchylky od obecné úpravy významné pro vojenské trestní právo.

2.3.1 Orgány činné v trestním řízení u vojenských trestných činů

Zvláštností u trestné činnosti páchané vojáky je již vymezení orgánů činných v trestním řízení, kterými jsou obecně soud, státní zástupce a policejní orgán. Dle ustanovení § 12 odst. 2 písm. e) trestního řádu se *policejním orgánem v řízeních o trestných činech příslušníků ozbrojených sil a osob, které páchají trestnou činnost proti příslušníkům ozbrojených sil ve vojenských objektech, proti vojenským objektům, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku státu, s nímž je příslušné hospodařit Ministerstvo obrany, rozumějí pověřené orgány Vojenské policie* a dle ustanovení § 12 odst. 2 písm. h) se *o trestných činech příslušníků Vojenského zpravodajství rozumějí policejním orgánem pověřené orgány Vojenského zpravodajství. Pověřené celní orgány se považují za policejní orgán i v řízeních o trestných činech spáchaných porušením celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo průvozu zboží, i pokud se jedná o trestné činy příslušníků ozbrojených sil.* Není-li v trestním řádu stanoveno jinak, jsou výše uvedené orgány oprávněny ke všem úkonům trestního řízení patřícím do působnosti policejního orgánu. I přes výše uvedené specifikum je zachováno oprávnění státního zástupce odejmout kteroukoliv věc policejnímu orgánu a učinit opatření, aby věc byla přikázána jinému policejnímu orgánu.⁹⁶

Pro úplnost uvádím, že pro příslušníky bezpečnostních sborů, které se mohou dopustit i určitých taxativně vypočtených vojenských trestných činů, se policejním orgánem rozumí v případě Policie České republiky, Celní správy České republiky a Vězeňské služby České republiky Generální inspekce bezpečnostních sborů. Pro

---

⁹⁶ Ust. §12 odst. 2 trestního řádu.

Bezpečnostní informační službu, Úřad pro zahraniční styky a informace a generální inspekci bezpečnostních sborů je to vždy pověřený orgán této instituce.

2.3.2. Vyšetřovací orgány

Trestní řád v ustanovení § 161 odst. 2 stanovuje, že *vyšetřování konají útvary Policie České republiky, nestanoví-li zákon jinak*. Výjimkou je pouze vyšetřování o trestných činech spáchaných příslušníky Vojenského zpravodajství a příslušníky Vojenské policie, ve kterých koná vyšetřování výhradně státní zástupce.

Je vhodné zdůraznit, že zákon neukládá vyšetřování o činech spáchaných vojáky vojenské policie, ale útvarům Policie České republiky, jako u všech ostatních trestných činů. Výjimkou je pouze ustanovení § 161 odst. 7 trestního řádu, kdy vyšetřování o trestných činech příslušníků ozbrojených sil spáchaných při plnění úkolů v zahraničí může konat i pověřený orgán Vojenské policie. Dle mého názoru je toto oprávnění dané Vojenské policii v zahraničí nezbytné, neboť s ohledem na vzdálenost a poměrně značnou nedostupnost míst, kde v dnešní době vojenské zahraniční mise probíhají, by vyšetřování útvary Policie České republiky bylo nemyslitelné.

2.3.2 Výkon některých trestů a další specifika

Specifickou úpravu poskytuje trestní řád u výkonů některých trestů uložených vojákům. Konkrétně trestní řád umožňuje odložit nebo přerušit výkon trestu odnětí svobody nepřevyšujícího šest měsíců, je-li odsouzený povolán k výkonu základní vojenské služby.⁹⁷ Dále trestní řád umožňuje odložit nebo přerušit výkon trestu obecně prospěšných prací, je-li odsouzený povolán k výkonu vojenské činné služby.⁹⁸ Trestní řád dále stanovuje, že uložený trest zákazu pobytu se po dobu, po kterou odsouzený vykonává činnou vojenskou službu nevykonává, přičemž za splnění podmínek je možné po výkonu vojenské služby od zbytku trestu upustit.⁹⁹

Trestní řád zohledňuje specifické postavení vojáků i na mnoha jiných místech. Například je stanovena povinnost vyrozumět velitele příslušníka ozbrojených sil při vzetí

---

⁹⁷ Ust. § 328 trestního řádu.

⁹⁸ Ust. § 340 trestního řádu.

⁹⁹ Ust. § 350a odst. 4 trestního řádu.

do vazby¹⁰⁰ nebo je možné místo uložení pořádkové pokuty přenechat příslušníka ozbrojených sil ke kázeňskému potrestání veliteli.¹⁰¹

2.4 Srovnání „starého“ trestního zákona a „nového“ trestního zákoníku

Před nabytím účinnosti zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, upravoval trestní právo hmotné zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.¹⁰²

Pokud jde o vojenské trestní právo, tak osnova nového trestního zákoníku v podstatě zachovává rozsah trestnosti vyjádřený v jednotlivých skutkových podstatách a v zásadě přebírá členění hlavy dvanácté ze starého trestního zákona. U některých trestných činů došlo k drobným změnám ve skutkových podstatách a ke změně trestní sazby délky odnětí svobody, která se obecně zvýšila. Výraznější změnou prošel trestný čin svémocné odloučení (§387), který nově stanovil skutkové podstaty, jež reflektují působení našich vojáků v zahraničních misích. Nově byl do trestního zákoníku zařazen trestný čin vyhýbání se výkonu strážní, dozorčí nebo jiné služby (§388) a trestný čin porušení služební povinnosti příslušníka bezpečnostního sboru (§398).

U okolností pro použití vyšší trestní sazby byla u některých trestných činů nově vymezena okolnost spočívající ve spáchání trestného činu na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnosti, politickému přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání.¹⁰³

Nový trestní zákoník je v hlavě dvanácté, upravující vojenské trestné činy, doplněn dílem pátým upravující trestné činy proti služebním povinnostem příslušníků bezpečnostních sborů. Naopak byl oproti starému trestnímu zákonu přesunut z trestných činů vojenských trestný čin ublížení parlamentáři, jež byl přesunut do současné hlavy třinácté dílu druhého mezi trestné činy proti míru a válečné trestné činy.¹⁰⁴

---

¹⁰⁰ Ust. §70 trestního řádu.

¹⁰¹ Ust. §66 trestního řádu.

¹⁰² Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, byl účinný od 1.1.1962 do 31.12.2009.

¹⁰³ Jedná se o trestné činy v ust. § 378, § 379, § 380, § 382 a § 383 trestního zákoníku.

¹⁰⁴ Srov. §293 trestního zákona a §417 trestního zákoníku.

3. VOJENSKÁ POLICIE

3.1 Vznik vojenské policie

Po vzniku Československé republiky byla již od listopadu 1918 vytvořena vojenská policie, která tak navázala na tradici Vojenské policie (*Militärpolizei*) a polního četnictva (*Feldgendarmarie*) v rakousko-uherské armádě, které již v této době vykonávaly policejní činnost ve vztahu k armádě.

Kvůli narůstajícím potřebám vojensko-policejní činnosti bylo následně zřízeno četnictvo, které se ale od vojenské policie v mnoha ohledech lišilo.¹⁰⁵ V případě vnějšího nebezpečí měla být část četnictva převedena pod přímé velení armády jako „polní četnictvo“ k plnění „pořádkových úkolů“ v poli.

Za druhé světové války vznikaly oddíly polního četnictva i v československých zahraničních jednotkách, a to jak na západní frontě, tzn. Velké Británii, tak i na Východní frontě, tzn. v Rusku a v Itálii.¹⁰⁶

Po konci druhé světové války byla policejně bezpečnostní služba svěřena Sboru národní bezpečnosti, jež vznikl na základech četnictva a navázal zde tak na prvorepublikovou organizaci.

Novodobá vojenská policie vznikla ještě za existence České a Slovenské Federativní Republiky a byla zřízena k 21.1.1991, tehdy ještě jako vojenská policie Československé armády (VP ČSA).¹⁰⁷ Legislativně byla vojenská policie zakotvena zákonem č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii, a dále předpisy branného zákonodárství České republiky, trestním zákonem, trestním řádem a zákonem o přestupcích.¹⁰⁸

Vznik této, od samého počátku plně profesionální složky armády, byl zapříčiněn společensko-politickými změnami na konci roku 1989, kdy bylo mimo jiné třeba nově v armádě zformovat instituci, která standardně působila v ozbrojených složkách na západ od nás.

3.2 Úloha vojenské policie ve vztahu k vojenským trestným činům

---

¹⁰⁵ Ustaveno zákonem č. 299/1920 Sb., o četnictvu.

¹⁰⁶ DOLEJŠÍ, Ladislav. *Vojenská policie 1991-2006*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, c2005, 93 s. ISBN 80-727-8314-9.

¹⁰⁷ Zřízena na základě rozkazu ministra obrany České a Slovenské Federativní Republiky č. 76/1990.

¹⁰⁸ Vojenská policie v rámci Armády České republiky zahájila činnost dnem 1.1.1993 po rozdělení federace v čele s náčelníkem gen.mjr. Ing. Jiřím Šrámkem.

V souladu s ústavní zásadou, že nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon¹⁰⁹, obsahuje trestní řád v ustanovení § 12 zmocnění pro výkon pravomocí vojenské policie v řízeních o trestných činech vojáků. Konkrétně se zde stanovuje, že *policejním orgánem se rozumějí, mimo jiné, pověřené orgány Vojenské policie v řízení o trestných činech příslušníků ozbrojených sil a osob, které páchají trestnou činností proti příslušníkům ozbrojených sil ve vojenských objektech, proti vojenským objektům, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku státu, s nímž je příslušné hospodařit Ministerstvo obrany.*

V řízení o trestných činech příslušníků ozbrojených sil mají tak pověřené orgány Vojenské policie postavení policejního orgánu, přičemž postupují nezávisle a řídí se jen pokyny policejního orgánu Policie České republiky, jež je příslušný konat vyšetřování, příp. státního zástupce.

Pověřeným orgánem Vojenské policie může být útvar, oddělení Vojenské policie nebo vojenský policista, kterého pověřil náčelník Vojenské policie k plnění úkolů v trestním řízení.¹¹⁰

3.3 Působnost vojenské policie

Věcné vymezení působnosti úkolů Vojenské policie je stanoveno v ustanovení § 4 zákona o Vojenské policii, přičemž v oblasti vojenského trestního práva je významná zejména tím, že:

- *odhaluje trestné činy a zjišťuje jejich pachatele a činí opatření k předcházení trestné činnosti,*
- *působí v řízení o trestných činech jako policejní orgán,*
- *pátrá po hledaných nebo pohřešovaných vojácích a po ztraceném nebo odcizeném vojenském materiálu nebo po dalších věcech v majetku státu, s nímž je příslušné hospodařit ministerstvo obrany,*
- *podílí se na ochraně vojenského materiálu a ostatního majetku státu, s nímž je příslušné hospodařit ministerstvo obrany.*

---

¹⁰⁹ Čl. 8 z. č. 2/1993 Sb., Listiny základních práv a svobod. Tato zásada je také vyjádřena v ust. §2 odst. 1 z. č. 141/1961, trestní řád.

¹¹⁰ MAREK, Pavel. Historie a působnost Vojenské Policie v České republice. Brno, 2011. Dostupné z: /th/259634/fsps_b/Bakalarska_prace_-_Historie_a_pusobnost_Vojenske_policie_v_Ceske_republice.docx. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce PhDr. Bc. Zdenko Reguli, PhD.

Osobní působnost Vojenské policie je pak stanovena v ustanovení § 3 zákona o Vojenské policii vůči třem kategoriím osob, a to:

- *vojákům v činné službě,*
- *osobám, které se nacházejí ve vojenských objektech a v prostoru, kde ozbrojené síly plní své úkoly nebo kde koná vojenské cvičení nebo kde je zajišťována bezpečnost chráněné osoby,*
- *osobám, které jsou podezřelé, že spáchaly nebo páchají trestné činy nebo přestupky proti vojákům ve vojenském objektu nebo prostoru, kde ozbrojené síly plní své úkoly nebo kde se koná vojenské cvičení, nebo trestné činy nebo přestupky spolu s vojáky nebo proti vojenskému objektu, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku státu, s nímž je příslušné hospodařit ministerstvo obrany.*

Zákon o Vojenské policii stanovuje, že Vojenská policie při plnění svých úkolů spolupracuje mimo jiné s ozbrojenými bezpečnostními sbory, přičemž obsah spolupráce, součinnosti a vzájemné vztahy upraví dohoda, kterou za Vojenskou policii podepisuje náčelník Vojenské policie.¹¹¹ Toto ustanovení dává zákonný podklad uzavírání smluv mezi Policií České republiky a Vojenskou policií. Do dnešního dne byly uzavřeny dvě takové smlouvy.¹¹²

3.4 Vývoj a statistika trestných činů vojenských

Vzhledem k tomu, že při prověřování a vyšetřování trestných činů vojáků spolu spolupracují, v rozsahu výše uvedeném Vojenská policie s Policií České republiky, vycházím v této práci ze dvou, do značné míry rozdílných statistik spáchaných trestných činů vedené odděleně oběma složkami.

Hlavním rozdílem mezi oběma statistikami tkví v tom, že trestní zákoník stanovuje, že vyšetřovacími orgány jsou obecně útvary Policie České republiky, přičemž jednotlivé úkony vyšetřování mohou na základě dožadání provést i jiné policejní orgány, kterými budou právě pověřené orgány Vojenské policie.¹¹³

---

¹¹¹ § 57 zákona o Vojenské policii.

¹¹² Smlouva o spolupráci a vzájemných vztazích ze dne 18.8.1995 a Prováděcí dohoda o spolupráci při pátrání po příslušnících Armády České republiky, vojenské technice, zbraních a ostatním vojenském materiálu ze dne 29.6.2006.

¹¹³ Srov. ust. §161 a ust. §12 trestního zákoníku.

V této práci vycházím předně z veřejně dostupných ročních statistik Policie České republiky a Vojské policie, které však nerozlišují mezi jednotlivými spáchanými vojenskými trestnými činy, ale uvádějí pouze celkový roční počet vyšetřovaných a objasněných trestných činů, a jednak ze statistiky spáchaných jednotlivých druhů trestných činů, které mi byly poskytnuty na základě žádosti od Policie České republiky.

114

S ohledem na cíl této práce se budu zabývat pouze počty a druhy spáchaných vojenských trestných činů za období posledních dvaceti let.

Po vzniku České republiky se počet vojenských trestných činů pohyboval řádově okolo tří tisíců ročně. Během posledních deseti let se rapidně snížil počet spáchaných vojenských trestných činů, což bylo bezesporu důsledkem zrušení povinné základní vojenské služby v roce 2004 a profesionalizace Armády České republiky. Nutným důsledkem profesionalizace je také změna skladby páchaných činů, neboť voják „profesionál“ má jiné důvody k takovým skutkům oproti vojákům, kteří byli odvedeni ze všech společenských vrstev. V posledních deseti letech je roční počet spáchaných trestných činů v řádu desítek a lze předpokládat takový vývoj i v budoucích letech.

Nutno zdůraznit, že počet spáchaných vojenských trestných činů nekorresponduje se spáchanými trestnými činy páchanými vojáky. V posledních letech je policií objasňováno nepoměrně více majetkových trestných činů než čistě vojenských. Pro představu například uvádím, že v roce 2010 představovala majetková trestná činnost zhruba 56%, v roce 2011 60% a v roce 2012 dokonce 76% všech objasňovaných trestných činů Vojskou policií.¹¹⁵ Takovéto vysoké procento vyšetřování majetkové trestné činnosti Vojskou policií lze předpokládat i v dalších letech a to především s ohledem na nárůst majetkových převodů uvnitř rezortu Ministerstva obrany, jakož i protiprávního jednání při zadávání veřejných zakázek, které je v současnosti spojováno snad se všemi velkými zakázkami.

---

¹¹⁴ Statistické přehledy Policie České republiky. Dostupné také z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

¹¹⁵ Ročenky ministerstva obrany z let 2010, 2011, 2012.

4. VOJENSKÉ SOUDNICTVÍ

4.1 Historie vojenského soudnictví na našem území

Ačkoliv v současnosti v České republice neexistují vojenské soudy, má naše země s těmito specializovanými soudními orgány bohatou zkušenost.

Institut vojenského soudnictví se vyvíjel ruku v ruce s vojenským právem jako takovým, neboť vždy tu byla osoba, která rozhodovala o činech, které v tu kterou dobu byly z hlediska vojenského práva nepřijatelné a sankcionované. Dle mého názoru je vznik novodobých vojenských soudů datován k roku 1868, kdy došlo v důsledku velkých porážek Rakouska – Uherska k reformě armády a byla tak vytvořena zcela nová struktura vojenských soudů, a to soustava trojstupňová, jež se skládala z brigádních soudů, divizních soudů a Nejvyššího soudu. Tato trojstupňová soustava přetrvala až do konce monarchie.¹¹⁶

Nově vzniklý Československý stát převzal recepční normou z roku 1918 strukturu vojenských soudů a následně ji přizpůsobil svým potřebám, především s ohledem na územní členění a dislokaci vojenských sil v nově vzniklém státě. Za okupace nacistickým Německem došlo v českých zemích ke zrušení trestní pravomoci vojenských soudů a tyto byly nahrazeny soudy německými. Rozdílně tomu bylo v zahraničí, když jak na západní, tak na východní frontě vznikly vojenské polní soudy.

Vzhledem k vývoji na Slovensku, nově vzniklém klerofašistickém Slovenském státě, které se stalo spojencem říše, činnost vojenských soudů pokračovala až do konce války.

Po skončení druhé světové války se soustava vojenských soudů na našem území obnovila. Nutno zdůraznit, že v rámci vojenské justice se odehrála řada justičních zločinů, a to jak s vojáky bojujícím na východní, tak na západní frontě. Je zajímavé, že v Československu, sic na krátké období let 1952-1955, vznikla v rámci vojenské justice samostatná soustava soudů pro činy spáchané nově vzniklými ozbrojenými sbory, kterými byly pohraniční a vnitřní stráže, a dále pro příslušníky obou složek národní

---

¹¹⁶ Do roku 1868 vykonávaly soudnictví soudy plukovní, ve kterých rozhodoval majitel nebo velitel pluku a to jak ve věcech trestních tak i ve věcech civilních.

bezpečnosti, tedy Státní bezpečnosti a Veřejné bezpečnosti.¹¹⁷ Od roku 1960 vznikly zcela nové vojenské soudy, do jejichž pravomoci spadali příslušníci Protivzdušné obrany státu (PVOS) a letectva. Za dobu komunistické éry se soustava vojenských soudů několikrát změnila v důsledku jak strategického plánování tak i v důsledku intervence sovětských vojsk v srpnu roku 1968.

Lze shrnout, že v Československu existovala od roku 1953 dvoustupňová soustava vojenských soudů, kde v prvním stupni šlo o vojenské obvodové soudy, ve druhém stupni o vyšší vojenské soudy.¹¹⁸ V rámci Nejvyššího soudu pak existovalo i speciální vojenské kolegium.

Vojenské soudy byly zrušeny až po roce od vzniku samostatné České republiky, ke dni 31.12.1993.

4.2 Vojenské soudnictví v České republice

Jak bylo výše uvedeno, soustava vojenských soudů byla v České republice zrušena ke dni 31.12.1993. Vzhledem k tomu, že Ústava nepočítala s dalším působením vojenských soudů, bylo nutné jejich roční fungování legislativně zakotvit, a proto byl do přechodných ustanovení Ústavy vložen čl. 110, jež stanovuje, že *do 31. prosince 1993 tvoří soustavu soudů též vojenské soudy*.

Soustava soudů v České republice vychází z čl. 91 Ústavy a je tak *tvořena Nejvyšším soudem, Nejvyšším správním soudem a vrchními, krajskými a okresními soudy*, a dále je stanoveno, že *působnost a organizaci soudů stanoví zákon*.¹¹⁹ Takto taxativně vymezená soudní soustava v současnosti neumožňuje zřídit samostatné vojenské soudy.

Odlišná situace je u státního zastupitelství, když zákon o státním zastupitelství stanovuje, že v době branné pohotovosti státu tvoří soustavu státního zastupitelství také vyšší a nižší polní státní zastupitelství.¹²⁰

Z výše uvedeného vyplývá, že právní úprava je značně nedokonalá, neboť k polním státním zastupitelstvím nemůže za stávající právní úpravy, v případě branné pohotovosti

---

¹¹⁷ STASZKO, Dominik. *Vojenské soudnictví po II. světové válce*. Brno, 2013. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/322527/pravf_m/. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce prof. JUDr. Ladislav Vojáček, CSc.

¹¹⁸ Vojenský obvodový soud v Praze, Českých Budějovicích, Plzni, Litoměřicích, Hradci Králové, Brně, Olomouci, Bratislavě, Banské Bystrici a Prešově. Vyšší vojenský soud v Táboře, Olomouci a Trenčíně.

¹¹⁹ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích.

¹²⁰ Ust. § 6 odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

státu, existovat ekvivalentní specializovaný vojenský soud pro rozhodování o trestných činech vojáků. V takovém případě by muselo buď dojít ke změně znění Ústavy a k následnému přijetí zákona o vojenských soudech a soudcích, anebo k vyčlenění specializovaných samosoudců, příp. senátů pro řešení vojenských trestných činů.

Koudelka k tomuto uvádí, že *„byť zákonodárce neučinil, je ústavně možné v době mírové soustředit působnost trestních soudů vůči některým vojenským oblastem u jednoho či několika soudů ve státě. Takový soud ve svých organizačních a statutárních poměrech nadále zůstane běžným okresním či krajským soudem, ale soustředění určitých vojenských věcí u něj a v rámci něj u konkrétního specializovaného samosoudce či senátu umožní specializace soudních osob na určité trestné činy spáchané za určitých neběžných okolností. Specializační soudci a přísedící dosáhnou vyššího stupně vniknutí do vojenské problematiky.“*¹²¹

Dle mého názoru by vytvoření takto specializovaným soudů zefektivnilo práci soudců při rozhodování o trestných činech vojáků, neboť je zřejmé, že takto profilovaní soudci či senáty by měli takové znalosti a zkušenosti, aby mohli případ rozhodnout s vyšší kvalifikovaností a během kratší doby. Je samozřejmé, že v současnosti hrají velmi důležitou úlohu v justici finanční prostředky a vytvoření takovéto soudní struktury, jež by jistě stála nemalé finanční prostředky, by bylo v současné době zřejmě nepřijatelné. Nicméně existuje několik způsobů, kterými lze výše uvedeného dosáhnout i s nevelkými náklady. Jsem přesvědčen, že jedním takovým způsobem by bylo vytvoření zvláštních senátů například u krajských soudů, které by kromě čistě trestných činů páchaných vojáky řešili i trestné činy příslušníků bezpečnostních sborů. V tomto případě jsem toho názoru, že pokud by se pravomoc vojenských soudů vztahovala i kupříkladu na příslušníky Policie České republiky měly by příslušné soudy dostatečný nápad případů, jež by zřízení těchto soudů dostatečně opodstatňoval.

Koudelka k tomuto dále uvádí, že *„velmi vhodné to bude v případě trestných činů našich vojáků spáchaných v zahraničních vojenských misích, kdy nelze uplatnit obecnou zásadu, že trestný čin soudí soud, v jehož obvodu byl spáchán.“*¹²² Vzhledem k tomu, že již od vzniku samostatné České republiky se účastníme zahraničních vojenských misí a

---

¹²¹ KOUDELKA, Zdeněk. *Vojenské rozhledy, číslo 2/2009* [online]. Praha: AVIS, 2009. Dostupné z: <http://www.vojenskerozhledy.cz/ke-stazeni-v-pdf#ročníky-2004-2009>

¹²² KOUDELKA, Zdeněk. *Vojenské rozhledy, číslo 2/2009* [online]. Praha: AVIS, 2009. Dostupné z: <http://www.vojenskerozhledy.cz/ke-stazeni-v-pdf#ročníky-2004-2009>

je zřejmé, s ohledem na politiku Evropské Unie a NATO jistě očekávat nárůst těchto misí, by bylo přinejmenším vhodné zřídit takovéto soudy.¹²³

Jsem toho názoru, že běžný soudce trestního soudu, který nemá zkušenosti s vojenským životem a to vzhledem ke zrušení povinné základní vojenské služby bude v budoucnosti spíše pravidlem, nemá dostatečný nadhled v této oblasti. Bylo by, především s ohledem na vojáky, morálně správné zřídit vojenské soudnictví, když vojenská služba je natolik specifická činnost v porovnání s civilním životem, že vyžaduje kvalifikované znalosti a především zkušenosti z vojenského života.

5. VOJENSKÉ TRESTNÍ PRÁVO NA SLOVENSKU

5.1 *Současná právní úprava*

Slovenské vojenské trestní právo je upraveno v predpisu č. 300/2005 Z.z., Trestný zákon, který je, shodně jako u nás, kodifikací trestního práva hmotného a ustanovení o vojácích jsou odchylkami z obecné právní úpravy.

Oproti českému trestnímu zákoníku, vymezuje Trestný zákon pojem voják do značné míry odlišně s širěji. *Vojákem se rozumí:*

1. *osoba, která vykonává vojenskou službu,*
2. *příslušník ozbrojených sil vysílajícího státu pro trestné činy spáchané na území Slovenské republiky v rozsahu uvedeném v mezinárodní smlouvě,*
3. *příslušník Policejního sboru, Sboru vězeňské a justiční stráže, Národního bezpečnostního úřadu, Slovenské informační služby a celník,*
4. *válečný zajatec.*¹²⁴

Shodně s českou úpravou je Trestným zákonem stanoveno, že pachatelem anebo spolupachatel vojenského trestného činu může být jen voják s tím, že účastníkem může být i osoba, která vojákem ve smyslu Trestného zákona není.¹²⁵

Jednotlivé trestné činy jsou obsaženy ve zvláštní části Trestného zákona v hlavě jedenácté a jsou systematicky rozděleny do čtyř dílů:

- Díl první: Trestné činy proti vojenské podřízenosti a vojenské cti (§393-400),

---

¹²³ V současnosti je to především mise ISAF v Afghánistánu, mise v Kosovu a Mali.

¹²⁴ Ust. §128 odst. 3 Trestného zákona.

¹²⁵ Ust. § 128 odst. 8 a 9 Trestného zákona.

- Díl druhý: Trestné činy proti povinnosti konat vojenskou službu (§401-406),
- Díl třetí: Trestné činy proti povinnostem strážní a dozorčí služby (§407-409),
- Díl čtvrtý: Trestné činy ohrožující bojeschopnost (§410-415).

Systematické zařazení jednotlivých skutkových podstat i samotné skutkové podstaty vojenských trestných činů jsou obdobné naší právní úpravě a dá se tak říci, že z hlediska kriminalizace jednání máme téměř shodnou právní úpravu.

Slovenský Trestný zákon stanovuje jako jeden z druhů trestů trest ztráty vojenské hodnosti a jiné hodnosti. Při porovnání s naším trestem ztráty vojenské hodnosti je nutné zdůraznit, že slovenská úprava tento trest neomezuje pouze na ozbrojené síly, jako je tomu u nás, ale tento trest je možné uložit i příslušníkům jiného ozbrojeného sboru ve služebním poměru, jako je například příslušník Policejního sboru, Slovenské informační služby a podobně. Shodně s naší úpravou se takovýmto trestem snižuje hodnost odsouzeného na hodnost vojína, příp. se mu odnímá hodnost ve sboru.

5.2 Vývoj vojenského soudnictví

Po rozpadu České a Slovenské Federativní Republiky se vojenské soudnictví v nově vzniklé Slovenské republice udrželo a pokračovalo ve své činnosti. Na rozdíl od Ústavy České republiky, kde vojenské soudy tvoří soudní soustavu a jejich fungování bylo dočasné, Ústava Slovenské republiky stanovila odlišné vymezení soudní soustavy, a to v čl. 143 odst. 1 tak, že *soustavu soudů tvoří Nejvyšší soud Slovenské republiky a ostatní soudy*.¹²⁶ Konkrétní úpravu obsahuje zákon o soudech a soudcích, který v § 6 stanovil, že *soustavu soudů tvoří také vojenské soudy, kterými jsou vojenské obvodové soudy a vyšší vojenský soud*.¹²⁷

Vymezení působnosti vojenských soudů bylo výše uvedeným zákonem delegováno na další zákon, kterým je predpis č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok.¹²⁸ V tomto zákoně byla působnost vojenských soudů v ustanovení § 12 pozitivně stanovena tak, že se vztahuje na:

- a) vojáky,

¹²⁶ Predpis č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky.

¹²⁷ Predpis č. 757/2004 Z. z. o súdoch a sudcoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

¹²⁸ Predpis č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok.

- b) *příslušníky Policejního sboru, Železniční policie, Sboru vězeňské a justiční stráže, Národního bezpečnostního úřadu, Slovenské informační služby a celníky,*¹²⁹
- c) *příslušníky ozbrojených sil vysílajícího státu pro trestné činy spáchané na území Slovenské republiky v rozsahu uvedeném v mezinárodní smlouvě,*
- d) *válečné zajatce,*
- e) *civilní osoby pro trestné činy vojenské zrady, služby v cizím vojsku a nenastoupení služby v ozbrojených silách.*

Působnost vojenských soudů byla vymezena i negativně a to pokud se jednalo o trestné činy, ve kterých rozhodoval Speciální soud.

Na Slovensku byly vojenské soudy zrušeny ke dni 1.5.2009. Již před jejich zrušením došlo k omezení jejich agendy, když byli z jejich působnosti vyňati příslušníci Policejního sboru a Železniční policie, pracovníci Národního bezpečnostního úřadu, Slovenské informační služby a celníci. Pravomoc tak byla, mimo vojáků, zachována na příslušníky Sboru vězeňské a justiční stráže.

Ke zrušení vojenských soudů bylo přistoupeno kvůli minimálnímu nápadu trestných činů spáchaných vojáky. Právě malá vytiženost vojenských soudů byla velmi kritizována, neboť po omezení působnosti vojenských soudů pod ně prakticky spadali pouze vojáci. Významnou úlohu zde samozřejmě hrála ekonomická stránka.

Agenda zrušených vojenských soudů byla přenesena v prvním stupni na Okresní soud v Bratislavě, Bánské Bystrici a Prešově, ve druhém pak ke Krajskému soudu v Trenčíně.¹³⁰

Ačkoliv byly vojenské soudy zrušené, tak prostřednictvím věcné specializace určených soudů je výkon soudnictví v oblasti vojenských trestných činů dále specializovaný a dá se tak předpokládat i vyšší míra odbornosti. Okresní soud v Bratislavě, Bánské Bystrici a Prešově, eventuálně Krajský soud v Trenčíně ve druhém stupni, tak rozhodují o trestných činech:

- a) *osob, vykonávající vojenskou službu,*
- b) *příslušníků ozbrojených sil vysílajícího státu pro trestné činy spáchané na území Slovenské republiky v rozsahu uvedeném v mezinárodní smlouvě,*

¹²⁹ Ust. §12 odst. 2 stanovoval, že působnost vojenských soudů se vztahuje na kategorie a) a b) i mimo činnou službu pro trestné činy vojenské, kterých se vojáci dopustili ve služebním stejnokroji.

¹³⁰ Predpis č. 371/2004, o sídlach a obvodech súdov Slovenskej republiky.

- c) *válečných zajatců,*
- d) *vojenské zrady, služby v cizím vojsku a nenastoupení služby v ozbrojených silách.*¹³¹

I přes skutečnost, že na Slovensku došlo ke zrušení vojenských soudů, zvláštnost v řízení o trestních činech vojáků zůstane do jisté míry zachována, neboť ji budou nadále vykonávat věcně specializované okresní soudy při sídle krajských soudů, případně odvolací krajský soud.

I po zrušení vojenských soudů měla nadále vykonávat svou činnost vojenská prokuratura, která však byla následně ke dni 31.10.2011 zrušena a výkon její působnosti přešel na prokuraturu všeobecnou, se zachováním její příslušnosti k věcně specializovaným soudům, na které přešla působnost vojenských soudů.¹³²

Dle mého názoru je současný slovenský model kompromisem mezi hospodárností a zárukou dostatečné odbornosti soudů a soudců při řešení trestných činů spáchaných vojáky a stálo by jistě za úvahu zřídit obdobnou soustavu i v našich podmínkách.

---

¹³¹ Ust. § 16 odst. 2 predpisu č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok.

¹³² Ust. § 56ac predpisu.č. 153/2001 Z. z., o prokuratúre.

Závěr

Vojenské trestní právo je specifickou oblastí trestního práva, která se díky profesionalizaci armády v posledním desetiletí stává záležitostí trestního práva daleko více okrajovou, představovanou maximálně několika desítkami usvědčených osob za vojenské trestné činy ročně. Nicméně je nutné připomenout, že vojenské trestní právo v žádném případě nepokrývá veškerou trestnou činnost páchanou vojáky. V poměru k trestným činům vojenským tvoří především čím dál větší podíl trestná činnost majetková, a to jak páchaná vojáky na těch nejnižších úrovních, tak páchaná vojenskými funkcionáři například v oblasti převodu majetku v rámci rezortu Ministerstva obrany nebo v souvislosti se stále častěji se objevujícími zmanipulovanými zadáváním veřejných zakázek.

V souladu s cílem této práce, jímž bylo ucelené a komplexní pojednání o vojenském trestním právu v České republice, byla nejprve představena historie vojenského trestního práva na našem území, následovaná výkladem současného platného práva hmotného i procesního se zaměřením na jednotlivé vojenské trestné činy, stručným vysvětlením úlohy Vojenské policie a vojenských soudů a na závěr práce srovnání české právní úpravy s úpravou slovenskou. Proto věřím, že cíle této práce, jež bylo ucelené zpracování vojenského trestního práva v České republice, se mně podařilo úspěšně dosáhnout.

Vojenské trestní právo je v České republice představováno výjimkami z obecné úpravy trestního práva a je tak komplexně upraveno v trestním zákoníku a v trestním řádu. Pro aplikaci trestněprávních norem jsou dále nezbytné i další předpisy upravující samotné vojenské právo. Stěžejní zákony v této oblasti tvoří zákon o ozbrojených silách České republiky, zákon o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičeních a o některých právních poměrech vojáků v záloze a zákon o vojácích z povolání. Pro vymezení pojmů, jakož i stanovení práv a povinností vojáků jsou dále směrodatné interní instrukce, jejichž hlavním reprezentantem je Základní řád ozbrojených sil České republiky.

Po hlubším vniknutí do problematiky jsem toho názoru, že současná platná právní úprava ve zvláštní části trestního zákoníku vymezující jednotlivé skutkové podstaty trestných činů je plně dostačující a poskytuje tak ochranu proti těm nejzávažnějším jednáním vojáků.

Za poslední desetiletí došlo k rapidnímu úbytku nápadu vojenských trestných činů. Bezesporu je tomu díky profesionalizaci Armády České republiky, jejímž nejviditelnějším důsledkem je zrušení všeobecného základního vojenského výcviku. Po roce 2004 tak stěžejní část armády tvoří tzv. vojáci profesionálové, kteří mají samozřejmě kvalitativně jinou motivaci než vojáci odvedeni na základní výcvik s tím, že se po vykonání povinné služby opět vrátí do svého civilního života. Z mého pohledu, coby vojáka v aktivní záloze, považuji za zajímavé podotknout, že došlo prakticky k vymizení projevů tzv. šikany (v případě trestněprávní kvalifikace se jedná především o trestný čin porušování práv a chráněných zájmů vojáků stejné hodnosti nebo trestný čin porušování práv a chráněných zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností). V současném systému, ač stále založeném na přísné subordinaci, není pro projevy šikany místo a případné šikanování je pouze projevem osobního selhání jednotlivců.

Jako jeden z největších nedostatků vojenského trestního práva v České republice spatřuji absenci specializovaným vojenských soudů. Zřízením takto úzce vyprofilované soudní soustavy by bezesporu došlo ke zkvalitnění jejich rozhodovací činnosti. Je nutné zdůraznit, že v současné době není zřejmě myslitelné zřízení této soustavy pouze pro rozhodování o trestných činech vojáků, neboť by nápad případů byl příliš malý. Jako jednu z možných reálných alternativ spatřuji ve vytvoření specializované soustavy soudů, či pouze specializovaných samosoudců/senátů, kteří by nerozhodovali pouze o trestných činech vojáků, nýbrž by jim příslušelo i rozhodování o trestných činech příslušníků bezpečnostních sborů, tj. Policie České republiky, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace.

Věřím, v souladu s cílem této práce, že jsem přispěl k bližšímu pochopení problematiky českého vojenského trestního práva a vytvořil jsem tak podklad pro další a podrobnější zpracování jednotlivých témat. V budoucnu by jistě bylo přínosem zevrubné zpracování vojenského trestního práva procesního, ke kterému jsem se z důvodu omezeného rozsahu této práce dostal pouze okrajově.

Seznam zkratek

Ústava	- zák. č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
trestní řád	- zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním
trestní zákoník	- zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
branný zákon	- zák. č. 585/2004 Sb., branný zákon
zákon o ozbrojených silách ČR	- zák. č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky
o vojácích z povolání	- zák. č. 221/1999 Sb. o vojácích z povolání
Trestný poriadok	- predpis č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok
Trestný zákon	- predpis č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon

Seznam použité literatury a dalších pramenů

A. LITERATURA

- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, 968 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7576-649.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: komentář*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1.4.2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, 864 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7576-441.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*. 4. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.10.2013. Praha: Leges, 2013, 1215 s. Glosátor. ISBN 978-808-7576-694.
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, 1450 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-285.
- ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL, Josef KUČHTA, Marek FRYŠTÁK a Věra KALVODOVÁ. *Trestní právo procesní: komentář*. 4. přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, xliv, 1009 s. Academia iuris. ISBN 978-807-4004-964.
- SALÁK, Pavel. *Vojenské trestní právo v dějinách*. COFOLA 2010: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2010, ISBN 978-80-210-5151-5. Dostupný z WWW: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/sankce/Salak_Pavel__1585_.pdf>
- VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 67 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 81. ISBN 80-210-0791-5.
- SCHELLE, Karel, Jan MUSIL, Josef KUČHTA, Marek FRYŠTÁK a Věra KALVODOVÁ. *Vývoj trestního řízení: komentář*. 4. přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, 100 pages. Academia iuris. ISBN 978-808-7475-140.
- SALÁK, Pavel. *Československé trestní právo v proměnách věků: (sborník příspěvků)*. 1. vyd. Editor Jaromír Tauchen. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 194 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 368. ISBN 978-802-1050-860.
- REPÍK, Bohumil. *Vojenské kodexy vybraných evropských zemí*. Editor Petr Kotulan, Jan Rozum. Překlad Bohumil Novák. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1993, 70 s. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci).

- KLUČINA, Petr, Richard MARSINA a Andrej ROMAŇÁK. *Vojenské dějiny Československa. I. díl (do roku 1526)*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1985, 363 s.
- BROFT, Miroslav et. al. *Vojenské dějiny Československa. II. díl (1526-1918)*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1987, 589 s.
- BÍLEK, Jiří, ZPĚVÁK, Karel. *Vojenské dějiny Československa. III. díl (1918-1939)*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1987, 583 s.
- BROFT, Miroslav, MUTINSKÝ, Miroslav. *Vojenské dějiny Československa. IV. díl (1939-1945)*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1988, 797 s.
- BÍLEK, Jiří et. al. *Vojenské dějiny Československa. V. díl (1945-1955)*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1989, 591 s.
- MAŠLANYOVÁ, Darina, Jan MUSIL, Josef KUČHTA, Marek FRYŠTÁK a Věra KALVODOVÁ. *Trestné právo hmotné: všeobecná a osobitná část*. 4. přeprac. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 496 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3803-384.
- ŠIMOVČEK, Ivan, Jan MUSIL, Josef KUČHTA, Marek FRYŠTÁK a Věra KALVODOVÁ. *Trestné právo procesné: všeobecná a osobitná část*. 4. přeprac. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 479 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3803-247.
- DOLEJŠÍ, Ladislav. *Vojenská policie 1991-2006*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, c2005, 93 s. ISBN 80-727-8314-9.
- KLECANDA, Vladimír. *Slovenský Zborov: boje druhé roty České Družiny a přechod 28.pluku „Pražských dětí“*. Praha: Svaz čs. rotmistrů, 1934
- VEJMELKA, Oto, Petr JELÍNEK, Helena NĚMCOVÁ a Michal MAREK. *Vojenský výkladový slovník vybraných operačních pojmů*. Vyškov: Správa doktrín Ředitelství výcviku a doktrín, 2005.
- *Vojenské rozhledy, číslo 2/2009* [online]. Praha: AVIS, 2009. Dostupné z: <http://www.vojenskerozhledy.cz/ke-stazeni-v-pdf#ročníky-2004-2009>

B. PRÁVNÍ PŘEDPISY

- zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- ústavní zákon č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky
- zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

- zákon č. 585/2004 Sb., branný zákon
- zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky
- zákon č. 220/1999 Sb., o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičeníh a o některých právních poměrech vojáků v záloze
- zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání
- zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky
- zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování
- zákon č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii
- zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství
- predpis č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok
- predpis č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon
- predpis č. 371/2004, o sídlach a obvodech súdov Slovenskej republiky
- predpis.č. 153/2001 Z. z., o prokuratúre
- Uvozovací zákon k vojenskému trestnímu zákonu o zločinech a přečinech č. 19/1855 ze dne 15.1.1855. Dostupný také z WWW:
<http://www.epravo.cz/vyhledavani.aspx/?Id=342&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>
- Zákon č. 9/1918 Sb., jímž se pozměňuje vojenský trestní zákon a řád, ze dne 2.11.1918. Dostupný také z WWW: <http://www.epravo.cz/vyhledavani.aspx/?Id=795&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>
- Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 65/1954 Sb. ze dne 15.8.1954 o Ženevských úmluvách ze dne 12.8.1949 na ochranu obětí války. Dostupné také z WWW: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1954-65>

C. DŮVODOVÉ ZPRÁVY

- Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákon

D. JUDIKATURA

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 11. února 1975, sp. zn. Tzv 54/74 [R 24/1975 tr.]
- Usnesení Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19. 11. 1981, sp. zn. Tov 17/81 [R 34/1982 tr.]

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 20. 7. 1981, sp. zn. Tzv 12/81 [R 44/1982 tr.]
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 1. 2. 1996, sp. zn. Ntdn 1/96 [R 31/1996 tr.]
- Rozsudek vyššího vojenského soudu ze dne 18. 3. 1971, sp. zn. To 86/71 [R 60/1971 tr.]
- Plénum Nejvyššího soudu ČSSR č. Plsf 2/84 ze dne 22. 12. 1984 [R 12/1985 tr.]
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. dubna 1963, sp. zn. Tzv 7/63 [R 47/1963 tr.]
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR, sp.zn. 3 T 37/61 [R 48/1963 tr.]
- Rozhodnutí vyššího vojenského soudu ze dne 9. 2. 1962, sp. zn. To 19/62 [R44/1962 tr.]
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 6. 1997, sp. zn. 11 To 26/97 [R 35/1999 tr.]
- Rozhodnutí vyššího vojenského soudu, sp. zn. To 18/62 [R 9/1963 tr.]
- Rozsudek vyššího vojenského soudu, sp. zn. To 55/68 [R 47/1968 tr.]

E. INTERNÍ NORMATIVNÍ AKTY, SMLOUVY

- Základní řád ozbrojených sil České republiky (Zákl-1), Praha 2001
- Smlouva o spolupráci a vzájemných vztazích mezi Vojenskou policií a Policií České republiky ze dne 18.8.1995
- Prováděcí dohoda o spolupráce při pátrání po příslušnících Armády České republiky, vojenské technice, zbraních a ostatním vojenském materiálu ze dne 29.6.2006

F. DISERTAČNÍ, RIGORÓZNÍ A DIPLOMOVÉ PRÁCE

- KRUPIČKA, Štěpán. *Vývoj československého vojenského trestního práva 1918-1989*. Plzeň, 2012. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/11025/3249>. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce JUDr. Vilém Knoll, Ph.D.
- KOLAŘÍK, Jan. *Vojenské trestní právo v Rakousku a Československé republice*. Plzeň, 2012. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/11025/3238>. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce doc. JUDr. Ladislav Soukup, CSc.

- STASZKO, Dominik. *Vojenské soudnictví po II. světové válce*. Brno, 2013. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/322527/pravf_m/. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce prof. JUDr. Ladislav Voják, CSc.
- TROJÁNEK, Jiří. *Vojenské soudnictví 1945-1989*. 2012, Brno. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/366130/pravf_b/vojenske_soudnictvi_1945-1989.pdf?info=1;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dvojensk%C3%A9%20soudnictv%C3%AD%20po%20agenda:th%26start%3D1. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce JUDr. Pavel Salák, Ph.D.
- MAREK, Pavel. *Historie a působnost Vojenské Policie v České republice*. Brno, 2011. Dostupné z: /th/259634/fsps_b/Bakalarska_prace_Historie_a_pusobnost_Vojenske_policie_v_Ceske_republice.docx. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce PhDr. Bc. Zdenko Reguli, PhD.

G. ELEKTRONICKÉ PRAMENY

- Internetové stránky Ministerstva obrany České republiky.
Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/>
- Ročenky Ministerstva obrany z let 2004-2013.
Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?pgid=217>
- Statistické přehledy kriminality Policie České republiky.
Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>
- Internetová encyklopedie Wikipedie.
Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana

Přílohy

Příloha č. 1 : Statistika spáchaných vojenských trestných činů za období od roku 1994 do roku 2009

Vojenské trestné činy podle zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon za období 1994 až 2009																
NÁZEV TRESTNÉHO ČINU	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
§ 266 Měření způsobilosti k službě	5	5	2	7	10	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
§ 267 Neplnění odvodní povinnosti	192	346	503	662	713	605	569	428	662	448	358	4	-	-	1	-
§ 268 Obcházení branné povinnosti	8	16	13	7	18	26	10	1	6	2	-	-	-	-	-	-
§ 269 Nenastoupení služby v ozbrojených silách	76	79	55	82	41	39	13	-	9	12	2	-	-	-	-	-
§ 270 Nenastoupení služby v ozbrojených silách	27	51	55	54	39	29	44	43	52	10	3	-	-	-	-	-
§ 272 Porušování osobních a věcných povinností	32	40	28	20	18	20	21	13	14	6	2	1	-	-	-	-
§ 272a Nenastoupení civilní služby	48	30	27	11	11	4	-	-	-	3	7	-	-	-	-	-
§ 272b Nenastoupení civilní služby	21	29	29	20	9	4	5	18	9	4	2	-	-	-	-	-
§ 272c Vyhýbání se výkonu civilní služby	42	42	38	26	20	13	11	12	13	-	-	-	-	-	-	-
§ 272d Vyhýbání se výkonu civilní služby	131	146	146	129	136	118	111	67	123	47	34	1	-	-	-	-
§ 272e Vyhýbání se výkonu civilní služby	-	-	-	-	-	-	-	-	15	95	67	3	-	-	-	-
§ 273 Neuposlechnutí rozkazu	36	66	161	120	149	154	122	167	119	136	26	6	1	1	3	1
§ 274 Neuposlechnutí rozkazu	-	2	4	3	5	3	2	2	1	1	-	1	1	-	1	-
§ 275 Zprotivnění a donucení k porušení vojenské povinnosti	14	5	3	2	10	8	8	6	4	-	1	1	-	-	2	-
§ 276 Uražka mezi vojáky	29	27	28	33	38	31	31	19	16	12	8	2	2	-	-	1
§ 277 Uražka mezi vojáky	121	134	101	84	124	109	88	67	40	29	13	1	2	-	-	-
§ 278 Uražka mezi vojáky	29	25	25	20	22	24	17	17	16	11	2	1	-	-	-	-
§ 279 Násilí vůči nadřízenému	26	64	21	15	19	13	12	5	5	1	2	-	-	1	-	-
§ 279a Porušování práv a chráněných zájmů vojáků	104	285	80	65	116	89	52	42	51	43	9	-	-	-	-	-
§ 279b Porušování práv a chráněných zájmů vojáků	92	107	138	89	103	57	26	25	28	19	3	-	1	-	-	-
§ 280 Vyhýbání se služebnímu úkonu a výkonu vojenské služby	36	66	65	66	47	37	18	27	27	21	3	2	1	2	-	1
§ 281 Vyhýbání se služebnímu úkonu a výkonu vojenské služby	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
§ 282 Zběhnutí	363	304	286	289	301	199	156	143	157	114	53	9	6	5	3	3
§ 284 Svémocně odloučení	1213	1167	1272	1142	1238	1250	1091	886	930	764	281	39	24	21	11	6
§ 285 Porušování povinností strážní služby	143	117	145	79	56	72	75	81	54	54	15	3	2	4	3	2
§ 286 Porušování povinností dozorní služby	163	211	268	238	247	334	313	267	153	173	37	7	4	3	2	4
prostoru	6	2	8	2	9	5	-	7	2	3	1	-	-	-	-	-
§ 288 Ohrožování morálního stavu jednotky	4	2	3	2	5	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
§ 288a Porušování služebních povinností	22	22	15	19	127	15	18	16	14	13	4	4	8	4	3	2
§ 293 Ublížení parlamentáři	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Celkem	2 985	3 390	3 519	3 287	3 633	3 260	2 813	2 361	2 520	2 022	933	85	52	41	29	20

Příloha č. 2 : Statistika spáchaných vojenských trestných činů za období od roku 2010 do roku 2013

Vojenské trestné činy podle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník za období 2010 až 2013				
NÁZEV TRESTNÉHO ČINU	2010	2011	2012	2013
§ 375 Neuposlechnutí rozkazu	-	3	1	-
§ 376 Neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti	-	-	-	-
§ 377 Zprotivění a donucení k porušení vojenské povinnosti	-	-	-	-
§ 378 Urážka mezi vojáky	3	1	1	-
§ 379 Urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůžkou násilí	1	1	-	-
§ 380 Urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůžkou násilí	-	-	-	-
§ 381 Násilí vůči nadřízenému	-	-	-	-
§ 382 Porušování práv a chráněným zájmům vojáků stejné hodnosti	-	-	-	-
§ 383 Porušování práv a chrán. zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností	-	-	-	1
§ 384 Vyhýbání se výkonu služby	-	-	-	-
§ 385 Vyhýbání se výkonu služby z nedbalosti	-	-	-	-
§ 386 Zběhnutí	-	1	-	-
§ 387 Svémocné odloučení	1	2	3	2
§ 388 Vyhýbání se výkonu strážní, dozorní nebo jiné služby	-	-	-	-
§ 389 Porušení povinnosti strážní služby	3	2	1	-
§ 390 Porušení povinnosti dozorní nebo jiné služby	4	4	1	-
§ 391 Porušení povinnosti služby při obraně vzdušného prostoru	-	-	-	-
§ 392 Ohrožení morálního stavu vojáků	-	1	-	-
§ 393 Porušení služební povinnosti vojáka	5	4	2	-
§ 394 Zbahělost před nepřitelem	-	-	-	-
§ 395 Nesplnění bojového úkolu	-	-	-	-
§ 396 Opuštění vojenského materiálu	-	-	-	-
§ 397 Vydání vojáků a vojenského materiálu nepříteli	-	-	-	-
§ 398 Porušení služební povinnosti příslušníka bezpečnostního sboru	-	1	-	-
Celkem	17	20	9	3

Resumé

Tématem této diplomové práce je vojenské trestní právo v České republice. České vojenské trestní právo je specifickou oblastí trestního práva, vztahující se výlučně na speciální subjekty, kterými jsou vojáci, váleční zajatci a v omezenějším měřítku příslušníci bezpečnostních sborů. Účelem této práce je podat ucelený obraz českého vojenského trestního práva, neboť doposud zde takto ucelená práce zpracována nebyla.

První kapitola shrnuje historický vývoj. Jsou zde popsány důvody právní regulace spolu s historickými souvislostmi, které blíže vysvětlují důvody konkrétní právní úpravy. Tato kapitola je rozdělena chronologicky do čtyř částí, z nichž první nás seznamuje s počátky vývoje vojenského trestního práva, druhá s vývojem od středověku do začátku 20. století, třetí se věnuje vojenskému trestnímu právu v první republice a čtvrtá vývoji ve druhé polovině 20. století.

Druhá kapitola tvoří stěžejní část této práce. Nejprve vymezuje vojenské trestní právo v oboru trestního práva s popisem provázanosti různých zákonů, které jsou pro tuto oblast významné a nezbytné pro aplikaci. Důraz je zde kladen především na vymezení užitých pojmů, jež trestní zákoník používá, avšak již blíže neupřesňuje. V souladu se systematickou trestního zákoníku je zde dále uveden výklad jednotlivých skutkových podstat trestných činů vojenských. Poslední část této kapitoly tvoří stručný výklad o vojenském trestním právu procesním.

Třetí kapitola se věnuje Vojenské policii. V práci je podán stručný přehled o důvodech vzniku Vojenské policie a dále je zde popsána působnost Vojenské policie ve vztahu k trestnímu řízení.

Čtvrtá kapitola popisuje vývoj vojenského soudnictví na našem území, jakož i důvody, které vedly ke zrušení vojenských soudů.

Pátá kapitola shrnuje vývoj vojenského trestního práva na Slovensku. Tato kapitola je rozdělena na dvě části, z nichž první se věnuje platné právní úpravě vojenského trestního práva a druhá vývoji vojenského soudnictví.

Summary

The topic of the thesis is the military criminal law in the Czech Republic. Czech military criminal law is a specific area of criminal law relating exclusively on special subjects which are soldiers, prisoners of war and in a more limited scale members of the security forces. The purpose of this thesis is to present a comprehensive picture of the Czech military criminal law, because up to now as comprehensive piece of work has not been made.

The first chapter summarizes the historical development. It describes the grounds of the legal regulation with the historical background that further explains the reasons for specific legislation. This chapter is divided chronologically into four parts, the first of which introduces us to the beginnings of the development of military criminal law, the second to the development from the Middle Ages to the early 20th century, the third is devoted to military criminal law in the First Republic and the fourth to development in the second half of the 20th century.

The second chapter represents a crucial part of this thesis. Firstly, it defines military criminal law in the field of criminal law describing the coherence of the different laws in this area which are relevant and necessary for the application. Emphasis is put on the definition of the terms, which are used but not exactly defined in the Criminal Code. This chapter also gives a further interpretation of the facts of military crimes in accordance to the systematics of the Criminal Code. The last part of this chapter provides a brief explanation of the military criminal procedural law.

The third chapter is devoted to the Military Police. It provides a brief overview of the origins of the Military Police and describes especially scope of the Military Police in relation to criminal proceedings.

The fourth chapter describes the development of military justice in our country, as well as the reasons that led to the abolition of the military courts.

The fifth chapter summarizes the development of military criminal law in the Slovak Republic. This chapter is divided into two parts, the first of which deals with the legislation in force military criminal law and the second with the development of military justice.

Seznam klíčových slov

vojenské trestní právo – military criminal law

trestní právo – criminal law

vojenství - military